

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2012

MARIE HUMEŠOVÁ

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

TRADICE A SLAVNOSTI V MATEŘSKÉ ŠKOLE
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
PaedDr. Alena Váchová

Vypracovala:
Marie Humešová

České Budějovice 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum: 20.březen 2012

.....

Marie Humešová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí bakalářské práce paní PaedDr. Aleně Váchové, a své rodině, která mě podporovala v zdárném dokončení bakalářské práce.

Abstrakt

Cílem mé práce je vyzdvihnout významu národních tradic v životě mateřských škol a možností jejich využívání v současném předškolním vzdělávání. V teoretické části jsou popsány tradiční české svátky a jejich historický původ. Dále je zde analýza RVP PV z hlediska využívání tradic ve vzdělávacím obsahu. V praktické části jsou dotazníkovou metodou zjištěny rozdíly v prožívání tradic a slavností v mateřských školách ve městě a na vesnici. Součástí práce je integrovaný blok vzdělávacího obsahu pro mateřskou školu vycházející z národních tradic.

Klíčová slova:

Mateřská škola, pranostika, slavnosti, tradice

Abstract

This bachelor thesis discusses the importance of national traditions in the life of nursery schools, and their use in the current pre-school education. The theoretical section tries to describe the traditional Czech feasts and their historical origins. Further is the RVP PV analysis using PV in terms of traditions in educational content. In the practical part are detected differences between the traditions and festivities in nursery schools in the city and the village by use of questionnaire method. The work is an integrated unit of educational ombrace for nursery schools based on national traditions.

Keywords:

Nursery school, Folk saying, Festivities, Tradition

Obsah

ÚVOD	7
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1.1 Pojem tradice, slavnosti a pranostika	8
1.2 Přehled tradic a svátků během roku.....	10
1.2.1 Silvestr a Nový rok	10
1.2.2 Tři králové	11
1.2.3 Masopust	12
1.2.4 Svatý Valentýn	13
1.2.5 Vynášení zimy	13
1.2.6 Velikonoce	14
1.2.6.1 Pašijový týden	15
1.2.7 Pálení čarodějnic.....	17
1.2.8 Máje	18
1.2.9 Den matek	19
1.2.10 Mezinárodní den dětí	19
1.2.11 Letnice.....	19
1.2.12 Svatojánská noc	20
1.2.13 Loučení s předškoláky	21
1.2.14 Poutě.....	21
1.2.15 Dary země – sklizeň.....	22
1.2.16 Halloween.....	24
1.2.17 Dušičky	25
1.2.18 Svatý Martin	25
1.2.19 Advent	26
1.2.19.1 Adventní věnec	26
1.2.19.2 Adventní kalendáře	27
1.2.20 Svatá Barbora	27
1.2.21 Svatý Mikuláš.....	28
1.2.22 Vánoce.....	29
1.2.23 Svátky a narozeniny dětí	34
1.3 Analýza RVP PV z hlediska tradic a slavností	35
2 PRAKTICKÁ ČÁST	37
2.1 Dotazníkové šetření	37
2.2 Shrnutí výsledků výzkumného šetření	49
3 INTEGROVANÝ BLOK TRADIC A SLAVNOSTÍ V MŠ.....	50
4 ZÁVĚR	62
5 PŘEHLED POUŽITÉ LITERATURY	63
6 SEZNAM PŘÍLOH	65

ÚVOD

Každý z nás má v sobě kousek tradice, kterou během svého života přenáší na další generace. Současná mladá generace má ale jen kusé informace, často neví, proč se ten či onen tradiční zvyk drží, a někdy jí připadá, že ten, kdo lidové tradice prožívá, je z jiného světa.

S tradicemi jsem byla seznamována již od raného věku, kdy spousta tradic byla prožívána všemi lidmi na vesnici, kde bydlím. Postupem času jsem sama svědkem toho, jak tradice a s tím spojené zvyky mizí a znovu se obnovují. Pracuji v mateřské škole, která je na vsi, kde máme lepší možnost prožít tradice všemi smysly. Jsem ráda za své zkušenosti s tradicemi, které mohu dětem předávat.

Všichni bychom si měli uvědomit, že pokud nezačneme děti seznamovat s tradicemi již v mateřských školách, spoustu z nich, které již v dnešní době zanikají, nebudou další generace již znát. V paměti dětí zůstanou jen tradice, jako jsou Velikonoce, pálení čarodějnic, Mikuláš a Vánoce.

Tradice se nedodrží jen na vesnicích, ale i ve městech, a proto bych v následující části ráda připomněla historii jednotlivých tradic, které si s dětmi v mateřské škole připomínáme a některé pranostiky, které se k různému datu vážou. Tradice jsou sepsány v pořadí, jak po sobě následují od začátku kalendářního roku.

Chtěla bych touto cestou upozornit, s jakými tradicemi je možné seznámit děti v mateřské škole, aby zůstaly v dětské paměti. Zároveň může být tato bakalářská práce i náповědou pro všechny, kteří se zajímají o lidové tradice.

1 TEORETICKÁ ČÁST

Před psaním této bakalářské práce jsem přečetla RVP PV, internetové stránky, časopisy a knihy, které se týkají tradic, slavností a pranostik, kterými je nejen dnešní společnost obklopena. Sama mám blízko k tradicím a svátkům, a proto jsem se rozhodla napsat tuto práci.

1.1 Pojem tradice, slavnosti a pranostika

Pojem tradice

Tradice v dřívějších dobách byla prostředkem, který stmeloval nejen rodiny a obce, ale i celý národ. Podle wikipedie pojem „*tradice pochází z latinského pojmu traditio, který vznikl spojením trans (přes) a dare (dávat). Tomuto pojmu odpovídá řecké slovo παράδοσις (paradosis). Tradice se chápe obvykle, jako předávání celku poznání, schopností, obyčejů a mravů kultury nebo skupiny. Tradice je z tohoto pohledu kulturním dědictvím, které se předává z generace na generaci. Pod toto pojetí spadá i vědecké poznání, umění, rituály, morální pravidla a recepty na přípravu jídel. Vedle těchto vysoce kulturních obsahů se k pojmu tradice řadí i dočasně platné zvyklosti – to, co je běžné a obvyklé. Méně často (například v právu) se pojmu tradice užívá pro tradování, samotný proces předávání, i když toto tradování vytváří samotnou podmínku přenosu tradice*“.¹

V Ottově encyklopedii „*tradice (z lat. traditio = předávání, postupování) znamená v nejširším slova smyslu odevzdávání a přejímání mluvy, názorů, způsobů věření, citění a jednání, víry a mravů, zřízení a organizace společenské a i předmětů vytvořených, tedy civilizace a kteréhokoli jejího prvku, s generace a na generaci*“.²

V obou případech citací, je zřejmé, že tradice je předávání zvyků z generace na generaci. Proto bych touto cestou chtěla upozornit a vyzdvihnout nejen tradice, které jsou v dnešní době dodržovány, ale i ty, které jsou již zapomenuty.

¹ cs.wikipedia.org/wiki/Tradice

² Otto, J.: *Ottův slovník naučný*. Praha, Paseka: Argo, 2002. 541s. ISBN 80-7185-439-5

Pojem slavnosti

Slavnosti v mateřské škole jsou jedním z důležitých prostředků jak dítěti zpříjemnit pobyt v mateřské škole a přitom předávat dítěti poznatky zábavnou formou. Slavnosti jsou úzce spjaty s tradicemi a proto i tzv. tradice jsou slavnostmi v mateřské škole.

Eva Svobodová se o slavnosti v knize zmiňuje, že lidové tradice mohou být ve škole i slavnostmi. Ale nejen ty, např. také rozloučení s předškolákem, oslava kulatých narozenin školy nebo i ukončení tematického celku ve škole může být slavnost, kterou dětem předložíme.³

Podle wikipedie „slavnost je zvláštní nebo mimořádná společenská událost, která bývá zpravidla pořádána na **oslavu** či vzpomínku na nějakou konkrétní osobu. Slavnosti mohou být také pořádány k připomenutí nějaké významné společenské události. Slavnosti se téměř vždy pořádají za účasti většího počtu osob. Mohou mít různou formu. Od lidových veřejných veselí až po události čistě soukromé a pro veřejnost zcela uzavřené. Často bývají spojeny s konzumací jídla a pití a mohou mít ráz recepce, slavnostní hostiny, slavnostní večeře či slavnostního oběda apod. Slavnosti mohou být také spojeny s různými typy společenských obřadů. Může se jednat jak o události velmi veselé (tzv. veselice), tak i o akce velice smutné až pochmurné – smuteční slavnosti“.⁴

Pojem pranostika

V knize Velký pranostikon Zdeněk Vašků (1998, s.14) píše, že „pranostiky jsou dobově podmíněné užitkové útvary lidové slovesnosti, které vznikly jako určitý výsledek lidového poznávacího procesu. Vyznačují se zpravidla obsahově značně zahuštěným slovním vyjadřováním získaných, a opakovaně využitých zkušeností z nejběžnějších praktických oblastí života lidu a formálně vyznívají jako předpověď“.

³ Svobodová,E.: *Vzdělávání v mateřské škole*. Praha, Portál, 2010. 67 s. ISBN 978-80-7367-774-9

⁴ cs.wikipedia.org/wiki/Slavnost

Tradice se nedodržují jen na vesnicích, ale i ve městech, a proto bych v následující části ráda připomněla historii jednotlivých tradic, které si s dětmi v mateřské škole připomínáme a některé pranostiky, které se k různému datu vážou. Tradice jsou sepsány v pořadí, jak po sobě následují od začátku kalendářního roku.

1.2 Přehled tradic a svátků během roku

1.2.1 Silvestr a Nový rok

V současné době je mezi lidmi stále v podvědomí pořekadlo „Jak na Nový rok, tak po celý rok“, a stále si dávají lidé do nového roku předsevzetí, co by chtěli dělat lépe, nebo dokonce že změni své chování. S koncem starého roku a nového roku si lidé hodnotí, jaký byl uplynulý rok a co nám asi přinese ten příchozí.

Svatého Silvestra najdeme v kalendáři jako poslední den v roce. Tento den se vzpomínalo na úmrtí papeže Silvestra I. V kostelech se konaly děkonné mše za uplynulý rok. Až v novém věku mají lidé potřebu se rozloučit se starým rokem a veselit se hlavně v noci. Konec roku většina lidí tráví se svými přáteli ve společnosti, kde nechybí bujarost, smích a humor, tanec, zpěv. Spousta pití a jídla. Zvykem je i odpočítávání posledních vteřin starého roku a přivítání ohňostrojem Nový rok. (Šottnerová, D.: *Zima*. Olomouc, Rubico, 2005. ISBN 80-7346-059-9)

Dříve bylo zvykem, že na Silvestra chodily po vesnici staré a chudé ženy (tzv. ometačky), které než vešly do stavení, třikrát zaklepaly, když vešly tak přišly k plotně, a třikrát ji ometly. Při ometání říkaly „Ve jménu Otce, i Syna i Ducha svatého.“ Bývaly oblečeny do černých šatů a na hlavě mívaly bílý šátek. Tímto obřadem ve stavení se mělo zabránit všemu špatnému a nezdravému v příštím roce. Tento zvyk se už ale bohužel ani na vesnicích nedodržuje a je jedním z těch, které jsou již zapomenuty.

K Silvestru a Novému roku se také váže spousta pranostik, které vznikly pozorováním zákonitostí přírodních jevů, a ty říkají např.:

„Zima, kterou konec roku nese, dlouho s námi ještě třese.“⁵

„Na Silvestra-li jižní vítr duje, příznivý rok to ohlašuje; západní vítr ryb dává nejvíce, severní zimu a vánice; východní vítr slibuje hojnost plodů, severovýchodní značí nepohodu.“⁶

„Je-li na Nový rok hezky, budou pěkné žně.“⁷

„Nebo na Nový rok déšť, o velikonocích sních.“⁸

1.2.2 Tři králové

Tato tradice se připomíná 6. ledna, kdy se také odstrojuje vánoční stromeček a končí Vánoce. Legenda, která se k tomuto dni vztahuje, vypravuje *„o mudrcích z Východu, kteří vykonali u dítěte Ježíše svou obřadnou návštěvu. Až později vznikla křesťanská legenda, která ustálila počet na třech a dala jim jména – Caspar (Kašpar), Melichar a Baltazar“⁹*

Tento den je zvykem, že tři děti se převléknou za krále a společně s dospělým obcházejí město, nebo vesnice. Králové bývají oblečeni do dlouhých bílých košil a červené šerpy, kterou mají kolem pasu. Na hlavách mají čepice, které mají různou barvu. Podle barvy měl Kašpar čepici červenou, Melichar bílou a Baltazar míval čepici černou a současně měl obličej začerněný. Dříve se chodívalo dům od domu, dům se vykuřoval kadidlem a kropil svěcenou vodou. V dnešní době je pochod tří králů spíše spojen s charitativní sbírkou. To co zůstalo společné s dřívější tradicí, je zpěv koledy *„My tři králové jdeme k vám...“* a nápis K+M+B nade dveřmi, který se píše svěcenou křídou a připisuje se k němu příslušný letopočet. Nápis má být požehnání jak domu, tak všem, kdo v domě bydlí.

⁵ Vašků, Z.: *Velký pranostikon*. Praha, Academia, 2002. 37 s. ISBN 80-200-0984-1

⁶ Vašků, Z.: *Velký pranostikon*. Praha, Academia, 2002. 322 s. ISBN 80-200-0984-1

⁷ Šottnerová, D.: *Zima*. Olomouc, Rubico, 2005. 8 s. ISBN 80-7346-059-9

⁸ Šottnerová, D.: *Zima*. Olomouc, Rubico, 2005. 8 s. ISBN 80-7346-059-9

⁹ Šottnerová, D.: *Lidové tradice*. Olomouc, Rubico, 2009. 11 s. ISBN 978-80-7346-096-9

Pranostika na Tři krále říká:

„Kašpar, Melichar, Baltazar, všechny díry zamazal.“¹⁰

1.2.3 Masopust

Masopust začíná vždy po 6. lednu a končí v úterý před Popeleční středou, po které začíná období čtyřicetidenního předvelikonočního půstu. Každý rok je toto období jinak dlouhé, jeho délka se určuje podle Velikonoc. Název tohoto období je složením dvou slov (maso a půst), která vyjadřují, co se nejvíce v tomto období děje – spousta veselí, zpěvu a tance, jídla a pití, legrácky, bujarost a taškařice. V tomto období se konaly masopustní obchůzky, které se držely ve městě i na vesnicích, lidé byli převlečeni do různých převleků (např. medvěd, koníček, bába, nevěst, smrt...atd.), zpívali a tancovali (viz.příloha č.1).

„Původ této nejdelší veselice v roce sahá až do dob pohanských a souvisel s oslavou končícího zimního období – předjařím a nadějí na příští úrodu a plodnost, zdraví, hojnost a blahobyť.“¹¹

Tradice masopustních průvodů se začíná vracet zpět na vesnice a tím se oživuje jedna dříve hodně oslavovaná tradice. Je dobře, že i v dnešní uchvátané době si lidé udělají chvíli pro uskutečnění tradičního průvodu a společně spolupracují na zábavě, která je doprovázena radostí, smíchem, zpěvem a hudbou.

Pranostika, která se vztahuje k tomuto období, říká, že pokud je Masopust na slunci, pomlázka bývá u kamen.(Šottnerová, D.: *Lidové tradice*. Olomouc, Rubico, 2009. ISBN 978-80-7346-096-9)

V masopustním období se také pořádají karnevaly. Při karnevalu se stejně jako při masopustu dospělí i děti často veselí, hodně se zpívá, tancuje a hraje hudba. V dnešní době se pořádají převážně dětské karnevaly, kde děti soutěží, jsou převlečeny do kostýmů (viz.příloha č.1) a baví se. Často je karneval doprovázen i taháním tomboly, kde děti vyhrávají různé drobnosti. Někdy je karneval zpestřen vystoupením

¹⁰ Vašků,Z.: *Velký pranostikon*.Praha,Academia, 2002. 38 s. ISBN 80-200-0984-1

¹¹ Šottnerová,D.:*Zima*.Olomouc,Rubico, 2005. 33 s. ISBN 80-7346-059-9

kouzelníka, kterého děti rády uvítají. Ke karnevalu samozřejmě patří i výzdoba prostoru, kde se karneval koná. Na stěnách bývají zavěšeny veselé obrázky, např. klauna a dále bývají připevněny balónky a barevné stuhy, které dodají výzdobě barevnost.

1.2.4 Svatý Valentýn

Svátek Svatý Valentýn najdeme v kalendáři 14. února. V tento den si mezi sebou zamilovaní lidé dávají malinké dárečky, které zobrazují, co k nim druhý cítí. U nás se tento svátek neslaví moc dlouho, tento den nahrazoval měsíc květen, který je měsíc lásky. Spousta lidí trvá na tom, že je to americký svátek a naše společnost by ho neměla držet. Bohužel nemají pravdu, protože tento svátek se vztahuje k legendě o Valentýnu.

„Valentýn pocházel z města Terni nedaleko Říma a žil ve 3. století a byl biskupem, který oddával zamilované páry, aby nemuseli muži do války. Císař Claudius II. byl krutý a proto zakázal zasnuby a sňatky. Valentýn však jeho zákaz nerespektoval a tajně oddával. Císař ho nechal za porušení zákazu uvěznit a 14. února 269 popravil. Legenda praví, že dcera žalářníka, který střežil uvězněného Valentýna, se do něho zamilovala. City byly oboustranné. On ji před popravou napsal na rozloučenou dopis s podpisem –S láskou Tvůj Valentýn.- A tak prý vznikly dnes známé valentýnky, což jsou anonymní přáníčka, která si tento den lidé posílají.“¹²

Svatý Valentýn je také nazýván „Jara tatínek“. Pranostika, která tento den vystihuje, zní: „Na svatého Valentýna zamrzne i kolo mlýna.“¹³

„Je-li na svatého Valentýna hvězdná obloha, bude pozdní jaro.“¹⁴

1.2.5 Vynášení zimy

Při této tradici děti převážně na vesnicích vynášejí figurínu, která znázorňuje zimu za doprovodu zpěvu pryč z vesnice, kde se podle možností každé vesnice figurína utopí

¹² Šottnerová, D.: *Lidové tradice*. Olomouc, Rubico, 2009. 17 s. ISBN 978-80-7346-096-9

¹³ Šottnerová, D.: *Zima*. Olomouc, Rubico, 2005. 28 s. ISBN 80-7346-059-9

¹⁴ Vašků, Z.: *Velký pranostikon*. Praha, Academia, 2002. 72 s. ISBN 80-200-0984-1

(hodí do potoka, nebo řeky). Tento prastarý zvyk znamená, že zimu brzy vystřídá jaro a všechno špatné (smrt, hlad a zima) bude odplaveno po proudu pryč. Tato tradice začíná „*dva týdny před Velikonocemi, o Smrtné neděli, vynášeli lidé ze své vesnice zimu – smrtku. V některých krajích se jí říkalo Morena nebo Mořena.*“¹⁵

Figurína zimy (smrtky), představuje slaměného panáka, který je oblečen do bílé košile. Kolem krku mívala uvázaný věnec z vyfouknutých vajec (viz.příloha č.1). Tuto tradici s vynášením zimy se bohužel už ve vesnicích málo dodržuje a často figurína mívá jinou podobu.

Příchod jara je pro všechno živé nejkrásnějším kouzelným obdobím. Slunce nám začíná příjemně hřát do tváří, sníh taje a příroda už není zahalená jen bílou peřinou. Objevují se první jarní kytíčky – sněženky, vracejí se zpět ptáci z teplých krajin. „*Prvním ptákem, který se nám vrací od Středozemního moře, je drobný otužilý skřivan. Jeho hlas slyšíme v polích už koncem února.*“¹⁶ Začínají se zelenat louky a pole, na větvičkách se objevují pupeny a později i lístky. Den se začíná prodlužovat a 21.3. začíná astrologické jaro. Je to den rovnodennosti, což znamená, že den je stejně dlouhý jako noc.

1.2.6 Velikonoce

Toto období velikonoc původně slavili Židé jako svátky jara. V současné době jsou Velikonoce nejvýznamnějším svátkem křesťanské církve. Jsou spojeny s umučením a vzkříšením Krista jako vzpomínka na jeho zmrtvýchvstání. Velikonoce se vždy slaví po jarní rovnodennosti, je to první neděle po jarním úplňku, která může být nejdříve 22.března a nejpozději 25.dubna. Poslední týden před Velikonocemi se nazývá „Pašijový týden“.

¹⁵Kukal,P.; Vindruška,J.:*Hovory a hrátky se zvyky a svátky*.Praha, Portál, 2010.28 s. ISBN 978-80-7367-696-4

¹⁶ Opravilová,E.,Gebhartová,V.:*Rok v mateřské škole*.Praha, Portál, 2003. 47 s. ISBN 80-7178-847-3

1.2.6.1 Pašijový týden

Modré pondělí, Žluté úterý

Prvnímu dni z pašijového týdne se říká Modré pondělí podle barvy látky, která se vyvěšovala při mši na oltář. Následuje žluté úterý. V tyto dny se ve všech chalupách uklízelo (gruntovalo).

Škaredá středa

Škaredé středě se také říkalo černá středa, protože v tento den se vymetaly komíny ve staveních. Toto rčení se používá jen málo, nejvíce je rozšířené rčení, že v tento den se nesmí nikdo mračit, aby se nemračil po celý rok.

Zelený čtvrtek

Název Zelený čtvrtek se dostal podle zelené barvy Olivové hory, kde začalo Kristovo umučení. Zvykem v tento den je příprava jídla ze zelené zeleniny, nebo bylinek, jako jsou např. šťovík, špenát, kopřiva...atd. proto, aby byl člověk po celý rok zdrav. „*V křesťanských kostelech v tento den po ranním Gloria ztichnou zvony (zavážou se provazy) a říká se, že odletěly do Říma. Dokonce i dobytku se odebíraly zvonce, aby nezvonily.*“¹⁷ Zvonění utichalo až do Bílé soboty a zvonění nahrazoval hluk z řehtaček, klapaček, valch a bukálů, s kterými děti chodí po vesnici ráno, v poledne a večer. Tzv. „řehtání“ končí na Velký pátek, poté se za řehtání vybírají po domech vajíčka, peníze nebo sladkosti, o které se děti podělí.

Pranostika, která se na tento den vztahuje, zní:

*„Je-li Zelený čtvrtek bílý, tak je léto teplé.“*¹⁸

Velký pátek

*„Je to den ukřižování Krista, den hlubokého smutku, kdy se nekonaly mše a při bohoslužbě v katolických kostelech se pouze zpívalo a četly texty.“*¹⁹ V tento den se říká, že země na několik hodin vydává své poklady a takové místo se pozná podle kvetoucího

¹⁷ Šottnerová, D.: *Velikonoce*. Olomouc, Rubico, 2004. 9 s. ISBN 80-7346-044-0

¹⁸ Šottnerová, D.: *Velikonoce*. Olomouc, Rubico, 2004. 18 s. ISBN 80-7346-044-0

¹⁹ Šottnerová, D.: *Velikonoce*. Olomouc, Rubico, 2004. 10 s. ISBN 80-7346-044-0

kapradí, nebo modrého světýlka. Tradicí na Velký pátek bylo, že lidé se chodili mýt do potoka, aby se jim vyhýbaly choroby. Hospodyně nepraly prádlo, protože by se namáčelo do Kristovy krve, a bylo také zakázáno hýbat se zemí (kopat, sázet, orat).

Pranostika: „*Když na Velký pátek hřmí, na poli se urodí.*“²⁰

Bílá sobota

Na Bílou sobotu se vracejí zvony z Říma a opět se rozezní. Tradicí také v tento den je očista těla i duše, ale také obydlí. Kromě úklidu se v tento den bílilo, hospodyně pekly mazance, beránky a zdobily se vajíčka. Bílou sobotou je také ukončeno období půstu. „*Bývalo zvykem, že se doma uhasila všechna ohniště. Před kostelem hospodyně vložila polínko do ohniště, z něhož po posvěcení ohně knězem odnesla domů žhoucí oharek a doma od něho zažehla nový oheň.*“²¹

Pranostika: „*Prší-li v noci na Bílou sobotu, bude málo třešní.*“²²

Boží hod velikonoční

Tento den je také nazýván Velikonoční neděle, kdy vrcholí velikonoční svátky a je to den zmrtvýchvstání Krista. V kostelech kněz posvěcoval pokrmy jako je beránek, mazanec, chleba, vejce a víno. Bylo zvykem, že jídlo, které bylo posvěcené, se jedlo vestoje před kostelem, nebo venku v polích. Z každého posvěceného jídla měla dostat každá návštěva, každé zvíře, sad i voda kousek, aby byla zajištěna plodnost, dobrá voda i dostatek ovoce.

„*Na Novojičínsku o Velikonoční neděli rodiče chystají dětem drobné dárky do zahrady, za okno nebo na pole. Děti je hledají. Říká se, že jim dárky přinesl –škobránek- (skřivánek).*“²³

Pranostika: „*Na Boží-li hody prší, sucho úrodu vysuší.*“²⁴

²⁰ Vašků, Z.: *Velký pranostikon*. Praha, Academia, 2002. 113 s. ISBN 80-200-0984-1

²¹ Šottnerová, D.: *Velikonoce*. Olomouc, Rubico, 2004. 11 s. ISBN 80-7346-044-0

²² Šottnerová, D.: *Lidové tradice*. Olomouc, Rubico, 2009. 43 s. ISBN 978-80-7346-096-9

²³ Šottnerová, D.: *Velikonoce*. Olomouc, Rubico, 2004. 11 s. ISBN 80-7346-044-0

²⁴ Šottnerová, D.: *Lidové tradice*. Olomouc, Rubico, 2009. 43 s. ISBN 978-80-7346-096-9

Velikonoční pondělí

Velikonoční pondělí je dnem svátečním, ale veselým a uvolněným. Tradiční je šlehání děvčat pomlázkou, aby byly po celý rok zdravé. Šlehalo se březovými, jalovcovými nebo vrbovými proutky, na které jim vyšlehaná děvčata navazovala mašle. V některých krajích mají chlapci mašle navázané svoje, ovšem za šlehání všude chlapci dostávají malovaná vajíčka. Hodně se v dnešní době rozšířil zvyk darovat i čokoládová vajíčka. Dříve bývalo zvykem, že malé děti chodily na šlehání po ranní mši, začínaly u kmotrů a teprve poté mohly děti obcházet ostatní domy. Pokud tento zvyk dítě nedodrželo, byla to velká urážka.

Velikonoční symboly

Beránek – „podle Bible byl obřadním pokrmem Židů před jejich odchodem z Egypta. Jako symbol čisté oběti je beránek předobrazem křesťanských velikonoc a podobenstvím Spasitele.“²⁵

Řehačka – má svolat k bohoslužbám v době, kdy umlkají zvony.(viz.příloha č.1)

Vajíčko – připomínalo symbol plodnosti, života, vzkříšení a narození.

Pomlázka - symbolizuje předání svěžesti, pružnosti a zdraví mladého jarního prutu.(viz.příloha č.1)

Zajíček – „je symbolem chudoby, skromnosti a pokory, a také sebeobětování se pro druhé.“²⁶ Sebeobětování proto, že matka zaječice často odláká pozornost nepřítele, aby ochránila své mladé.

1.2.7 Pálení čarodějnic

Tradice Pálení čarodějnic probíhá v noci z 30. dubna na 1. květen, a v některých zemích je nazývána jako „Filipojakubská noc.“ O čarodějnicí se dříve říkalo, že je to symbol zla, zlé moci a původce nemoci. Proto se figurína čarodějnice upalovala na hranici dřeva, aby lidé, zvířata a příroda byla očištěna od všeho zlého. Figurína čarodějnice je

²⁵ Šottnerová, D.: *Velikonoce*. Olomouc, Rubico, 2004. 13 s. ISBN 80-7346-044-0

²⁶ Šottnerová, D.: *Lidové tradice*. Olomouc, Rubico, 2009. 39 s. ISBN 978-80-7346-096-9

vytvořena ze slámy, tyčí a je oblečena do hadrů (viz. příloha č.1). Figurína se umisťovala na vrchol hranice a po setmění se hranice zapálila.

1.2.8 Máje

Tento měsíc známe pod českým názvem květen, který je měsíc plný vůně a krásné zeleně. Jak vzniklo slovo máj, není nikde s jistotou určeno, možná byl odvozen od anglického ročního měsíce – may-. Tradičním zvykem na vesnicích je stavění máje, což je kmen jehličnatého stromu očištěn od kůry, na jeho vrchol se připevňuje vršek břízy ozdoben různobarevnými stuhami, krepovými květy nebo proužky papíru. Pod tento břízový vršek je připevněn věnec upletený z chvojí, který je rovněž ozdoben barevnými krepovými proužky (viz.příloha č.1). V některých vesnicích je zvykem stavět máj ve dvoře každého obydlí, kde bydlí neprovdaná slečna. V jiné vsi je zvykem umístit májku na náves. Tam se postaví do předem vyhloubené jámy a poté se dobře zajistí. Následující noc mládenci hlídali májku, aby jim nebyla uříznuta, nebo nebyl odnesen ozdobený věnec. Pro vesnici, které byla ukradena májka, to je velká ostuda a nesměla pořádat muziku u příležitosti kácení máje.

Další význam pro měsíc květen je, že se „*stal symbolem pro čas lásky. Tradovalo se, že každá dívka musí být na 1. Máje políbena mužem pod kvetoucím stromem, jinak že do roka uschne. Které se to nepodařilo do půlnoci, musela aspoň obejmout a políbit mladý strom, nejlépe břízu.*“²⁷

Po roce 1948 byl svátek „*pod záštitou komunistické strany zpolitizován. Účast na nich se stala povinnou, prvomájové průvody zdobily transparenty s politickými hesly.*“²⁸

Pranostiky, které se k tomuto měsíci vážou, jsou např.:

„*Na Pankráce, Serváce a Bonifáce, bývá chladno na polní práce.*“²⁹

„*Prší-li na prvního května, bývá málo žita a sena.*“³⁰

²⁷ Šottnerová,D.:*Jaro*.Olomouc, Rubico, 2006.53 s. ISBN 80-7346-074-2

²⁸ Šottnerová,D.:*Jaro*.Olomouc, Rubico, 2006.55 s. ISBN 80-7346-074-2

²⁹ Vašků,Z.: *Velký pranostikon*.Praha,Academia, 2002. 127 s. ISBN 80-200-0984-1

³⁰ Šottnerová,D.:*Jaro*.Olomouc, Rubico, 2006.55 s. ISBN 80-7346-074-2

1.2.9 Den matek

Je to svátek s dlouhou tradicí, který vzdává hold všem ženám. Oslava tohoto svátku připadá na druhou květnovou neděli. „*V naší zemi se začal slavit v roce 1923 zásluhou Alice Masarykové, dcery tehdejšího presidenta. S příchodem komunistické vlády ho však vytlačil Mezinárodní den žen (MDŽ). Až po roce 1989 se tento svátek začal u nás slavit znovu.*“³¹

Spousta mateřských škol k tomuto dni připravuje s dětmi besídku (což je pásmo písniček, básniček, tanečků...atd.), pro maminky i babičky, aby mohly ukázat, co všechno umí a dokážou. Dětem je vhodné připomenout, že i babička je maminkou a má svátek.

Aby to nebylo líto tatínkům, že maminky mají svůj svátek, jejich svátek připadá na třetí neděli v červnu. Tento svátek pochází z USA a není u nás tolik rozšířen.

1.2.10 Mezinárodní den dětí

Mezinárodní den dětí se slaví 1. června. Pro děti bývají většinou připraveny sportovní a společenské akce. V tento den dostává každé dítě malou drobnost, ke svému svátku, který mají ale všechny děti na světě.

1.2.11 Letnice

Jsou svátky, které charakterizují mnohé lidové obyčeje např.: Čištění studánek, Jízda králů, Honění krále nebo Královničky. Svátky jsou slaveny uprostřed jara květen – červen.

Letnice - Svatodušní svátky se slaví 50 dní po Velikonocích. Jsou to svátky s pohyblivým termínem jako Velikonoce a připadají na období mezi 10. květnem a 13. červnem.

Jako na každý svátek i v tyto sváteční dny připravovaly hospodyně dobré jídlo a pečivo. Na stolech se nejčastěji objevovaly koláčky, buchty, ale i kosmatice, což jsou obalené květy černého bezu nebo akátu v mouce, vejcích a strouhance.

³¹ Šottnerová, D.: *Jaro*. Olomouc, Rubico, 2006. 57 s. ISBN 80-7346-074-2

Jízda králů

Chlapec (12-15 let), který byl vybrán za krále, tuto roli smí přijmout jen jednou za život. Král jede na nejlepším koni, který je ozdoben pentlemi, a je doprovázen družinou chlapců ze vsi. Tento zvyk se ale udržuje jen na pěti místech České republiky. „*Nejznámější Jízda králů v současnosti je z Vlčnova na Moravě a má podobu folklórní slavnosti. Další se konají v Kunovicích na Slovácku ve dvouleté periodě, v Hluku (tříletá perioda), ve Skoronicích na Kyjevsku a Doloplazech na Hané.*“³²

Čištění studánek

Tuto slavnost mohly vykonávat jen nevinné dívky (panny), jejíž nevinnost má „očistnou moc“. Dívky se vydávaly k pramenům a ke studánkám, aby je vyčistily po zimě a otevřely. Předem měly dívky uvity věnečky z brusinek a zimostrázu, který položily na kraj studánky a do vody házely drobečky ze svátečního pečiva. Poté nabraly čistou vodu do malovaného džbánu a rozlévaly ji do všech světových stran (viz.příloha č.1). Po celou dobu slavnosti se zpívají písně, které dodávají slavnosti slavnostní nádech. V současné době se tato slavnost opět začíná ve velkém obnovovat.

Pranostika o Svatodušních svátcích je např.:

„*Na svatého Ducha bláto – bude laciné mláto.*“³³

1.2.12 Svatojánská noc

V tento den se slaví letní slunovrat, který nastává 21. června. „*Slunce v tento den dosahuje svého vrcholu na obloze i ve své síle. Od tohoto dne pomalu slábne. Lidé se*

³² Šottnerová,D.:*Jaro*.Olomouc, Rubico, 2006.75 s. ISBN 80-7346-074-2

³³ Šottnerová,D.:*Jaro*.Olomouc, Rubico, 2006.83 s. ISBN 80-7346-074-2

všemožně snažili slunci dodat sílu a moc. Ze všeho nejvíce byl rozšířen zvyk v tento den zapalovat ohně, protože se věřilo. Že teplo a světlo ohně pomohou doplnit sílu.“³⁴

Po západu slunce nastane noc, která skrývá mnohá tajemství a magické obřady. Předkové věřili, že v tuto magickou noc ožívají tajemné síly, které střeží poklady země. Mezi tajemné síly předkové považovali např. čerta, čarodějnic, divoženku nebo bludičku. Takovéto tajemné síly se mají bát všichni lidé, kteří jsou nepoctiví a zlí, neboť např. bludička zavede nepoctivého člověka do bažin. Naopak člověk s dobrým srdcem se nemusí obávat, tomu často pomohly najít tajemný poklad. Poklad v tuto noc našel člověk, když uviděl rozkvétající kapradí přesně o půlnoci a získal jeho zlatavý květ, tím se stal neviditelný pro zlé síly, které hlídaly poklad. Často porozuměl zvířatům, stromům a také všem rostlinám. Poklad býval schován hluboko v zemi nebo ve skále, která se rozestoupila před člověkem, který měl u sebe květ z rozkvetlého kapradí sebraný o půlnoci. Pokladu si mohl vzít jen tolik, kolik sám unesl.

1.2.13 Loučení s předškoláky

Loučení s mateřskou školou má největší význam pro děti, které přecházejí do základní školy jako žáci první třídy. Ukončení školního roku se neobejde bez slavnosti, kde se všechny děti rozloučí se svými kamarády, kteří odchází. S dětmi se samozřejmě rozloučí také paní učitelky i ostatní zaměstnanci školky. Pro děti je tento přechod velkou událostí, která si jistě zaslouží připravit pohoštění a program, který děti mají rádi (např. výlet, návštěva divadla, hry na zahradě...atd.) a udělá jim velkou radost. V některých školkách děti dostávají na památku z mateřské školy šerpy, trička s potiskem, nebo malé album fotografií z mateřské školy se zachycením významných událostí.

1.2.14 Poutě

Každé město a vesnice mají jiný den, kdy se slaví pout'. Každoročně se konají poutní slavnosti v místních kostelích, které připadají na výroční den vysvěcení kostela nebo v den svátku patrona, jemuž je kostel zasvěcen. K poutím neodmyslitelně patří mše konaná v kostelech, různé stánky (s hračkami, s náboženskou tematikou, porcelánem, cukrovinkami, perníkovým pečivem...atd.), zábavné atrakce, jako jsou kolotoče,

³⁴ Šottnerová, D.: *Lidové tradice*. Olomouc, Rubico, 2009. 70 s. ISBN 978-80-7346-096-9

houpačky, střelnice, strašidelné domy, autodráhy...atd. a také slavnostní oběd, na který se scházejí nejen všichni členové rodiny, ale i další příbuzní. Pro děti jsou nejvíce v období poutě lákavé zábavné atrakce.

1.2.15 Dary země – sklizeň

Toto období náleží létu a ranému podzimu. Zemědělci a lidé, kteří sklízí, svou úrodu, jsou v plném pracovním nasazení. Doba odpočinku náleží, až když je všechna úroda pod střechou. Po dokončení sklizně se většinou uspořádá tzv. „oslava sklizně“, která patří k nejrozšířenějším lidovým zvykům.

Mezi slavnosti sklizně patří: dožínky, dočesná, vinobraní, len a konopí, brambory, ovoce a zelenina.

Dožínky

Název dožínky je odvozen od slova žně nebo žnout. Je to slavnost sklizně obilí. „*Dožínky začínaly odvozem posledního svazku obilí – snopem z pole. Tento snop měl svůj název. Někde se mu říkalo děd, baba nebo nevěsta či barbora, žebrák nebo konopička. Opentlený, nazdobený jako žena nebo jen květinami byl vezen na vystrojeném voze do stodoly. Někteří pracovníci seděli na voze, jiní šli pěšky za ním. Někdy s nimi šli muzikanti, ale vždy tento obřad provázel zpěv*“.³⁵

Dále se uvil dožínkový věnec z obilných klasů, ze všeho druhu obilí, které bylo na poli pěstováno. Tento věnec byl ozdoben stuhami, polními květinami, slaměnkami a bylinkami. „*Věřilo se, že tento dožínkový věnec má kouzelnou moc uzdravovat a ovlivňovat úrodu v příštím roce. Když se prý jarní setba smíchala se zrny z tohoto věnce a posledního snopu, dobrá úroda byla zaručena*“.³⁶

Uvitý věnec dávalo děvče ze vsi hospodáři, vrchnosti nebo šafáři, které popřálo štěstí, zdraví a dobrou sklizeň v příštím roce. Hospodář připravil pro všechny pohoštění a tanec s hudbou, kde se všichni veselili.

³⁵ Šottnerová, D.: *Léto a podzim*. Olomouc, Rubico, 2006. 15 s. ISBN 80-7346-066-1

³⁶ Šottnerová, D.: *Léto a podzim*. Olomouc, Rubico, 2006. 15 s. ISBN 80-7346-066-1

Pranostiky, které se vážou k obilí jsou například: „*Je-li na Nový rok hezky, budou pěkné žně.*“³⁷ nebo „*Červenec – úrody blíženec.*“³⁸

Dočesná

Dočesná je slavnost úrody a sklizně chmelu. Z chmelu se vyrábí národem milovaný nápoj – pivo. V současné době jsou více známy slavnosti piva nežli dočesná.

Vinobraní

Vinobraní je sklizeň hroznového vína. Ne všechny kraje jsou vinařská oblast a znají tuto slavnost. Zvykem při sklizni dříve bylo, že „*sběrači hroznů na sebe různě navěšeli poslední kusy, které na vinici sesbírali. Průvod, který odnášel poslední hrozny do kvasírny, vedl vinař vezoucí trakař a hromadou hroznů.*“³⁹ Součástí slavnosti je samozřejmě zpěv, tanec a první ochutnávka vinného moštu – burčáku.

Len a konopí

Len a konopí se v dřívějších dobách pěstoval v daleko větší míře, než se pěstuje nyní. Zemědělci tuto plodinu už tolik nesázejí na pole, není pro ně moc výdělečná a s tím spojená slavnost už pomalu mizí z povědomí lidí. Dříve „*ukončení sklizně lnu provázely lidové zvyky a zvyklosti. Několik stébel, jimž se někdy říkalo–petrolejky-, se také zahrabalo do země nebo nechávalo na poli. Děvčata splétala věneček Panně Marii, a to z úplně nejdelších stébel, která vázala do třípramenného copu a pak zahrabávala do země. Věřilo se totiž, že tato praktika pomůže, aby příští rok byla dobrá úroda.*“⁴⁰

Když je len sklizen z pole, následuje poměrně složité zpracovávání, produkt ze lnu, který vznikl - „koudel“, sloužil k tomu, aby se z něho upředla nit. Zpracování lnu krásně zobrazuje pohádka Krtek a kalhoty, kterou napsal Zdeněk Miller.

Slavnost, která se vztahuje ke lnu a konopí se nazývala „konopická“, kde měly hlavní slovo dívky. Samy si organizovaly program, vyzývaly chlapce k tanci a toto všechno skončilo o půlnoci.

³⁷ Šottnerová, D.: *Léto a podzim*. Olomouc, Rubico, 2006. 16 s. ISBN 80-7346-066-1

³⁸ Vašků, Z.: *Velký pranostikon*. Praha, Academia, 2002. 186 s. ISBN 80-200-0984-1

³⁹ Šottnerová, D.: *Léto a podzim*. Olomouc, Rubico, 2006. 18 s. ISBN 80-7346-066-1

⁴⁰ Šottnerová, D.: *Lidové tradice*. Olomouc, Rubico, 2009. 70 s. ISBN 978-80-7346-096-9

Brambory

Brambory jsou u nás jednou z nejvíce rozšířenou zemědělskou plodinou. „*Dříve se jim říkalo- chléb chudých-, protože se pěstovaly téměř na každé zahradě či poli a pro chudé to bylo jedno z mála jídel, které si mohli dovolit. Že se k nám do Evropy dostaly z Ameriky, vědí mnozí z nás. Málokdo však ví, že zpočátku nebyly určeny ke konzumaci, ale k okrase. Zejména mezi šlechtou byly považovány za květinu. Název prý dostaly podle kraje, odkud je k nám přivezli, tedy z Branibor v Německu. Říkalo se jim však také zemská jablka, zemčata, zemáky*“.⁴¹

Když byly brambory sklizeny, chodívali po poli pasáčci a pasačky, kteří sbírali brambory a pekli si je v ohni.

Lidová tradice, která není tak stará, má název „Jabkancová pout“⁴². Vznikla v České Třebové a jsou to pečené „jabkancové placky“ z bramborového těsta, které jsou plněné tvarohem nebo povidly.

Ovoce a zelenina

Každý z nás jistě ví, co je ovoce a zelenina. „*Kořeny některých tradic sahají hluboko do minulosti národa, některé jsou však poměrně mladé. Zejména slavnosti související se sklizní některých druhů ovoce a zeleniny nejsou ještě příliš rozšířené, ale splňují svůj smysl – sdružit lidi, pobavit se, veselit se. Patří mezi ně např. Trnkobraní, Melounobraní, Jablkové hody, Pojídání švestkových knedlíků aj.*“

1.2.16 Halloween

Svátek Halloween připadá na 31. říjen. Je to americký svátek, který v současné době u nás hodně zdomácněl. Je to hlavně zábava pro děti, které se přestrojí do hrůzostrašných masek čarodějnic, upírů, smrtek a vlkodlaků. V těchto kostýmech obcházejí sousedy, kde dostávají různou výslužku.

⁴¹ Šottnerová, D.: *Lidové tradice*. Olomouc, Rubico, 2009. 89 s. ISBN 978-80-7346-096-9

České děti mají ale Halloween spojený s nejvýznamnějším symbolem – dýní. Do dýní se vyřezávají různé obličejy (často hrůzostrašné) a dovnitř vydlabané dýně se vkládá svíčka, která obličej v noci rozsvítí (viz.příloha č.1).

1.2.17 Dušičky

Tento svátek je také nazýván jako Památka zesnulých. Najdeme ho v kalendáři 2. listopadu. Prapůvod tohoto svátku „*sahá až do dob starých Keltů. Podle jejich kalendáře nový rok začínal 1. listopadu. Pouze v tento den se mohly duše zemřelých vrátit mezi živé. Proto byly v noci na 2. listopad zapalovány ohně, které jim měly pomoci najít cestu. Jejich blízcí je očekávaly a u obřadních hostin pro ně chystali pohoštění. Podobný zvyk ještě leckde existuje při Štědrovečerní večeři: jedno místo u prostřeného stolu je určeno pro zesnulé v rodině.*“⁴²

V tento den si lidé připomínají své blízké, kteří již zemřeli (babičky a dědečky, prababičky a pradědečky, atd.), „*upravují hroby svých blízkých, zdobí je věnci, květinami a zapalují za jejich duše na hrobě svíčky – symboly příslibu věčného života těm, kteří věří v Krista. V kostelech a na hřbitovech se slouží čtené nebo zpívané mše.*“⁴³

Pověra, která souvisí s tímto dnem, říká, že pokud „*o dušičkách prší, duše zemřelých oplakávají své hříchy.*“⁴⁴

1.2.18 Svatý Martin

Svátek Svatý Martin připadá na 11. listopad a je „*považován za konec hospodářského roku. Končila pastva a pastýři dostávali svou odměnu, hospodyně pekly martinské pečivo. O svatém Martinu se život odstěhoval definitivně z polí do stavení a do stodol, kde se mlátilo a čistilo uskladněné obilí. Brzké stmívání a chlad zahnalý do tepla světnic pracující muže i ženy, ale hlavně děti, které naslouchaly vyprávění pohádek a pověstí. Předlo se, muži opravovali dřevěné nářadí, vyřezávali nové a do takové světnice se vešlo i pletení ošatek, košíků a březových košťat.*“⁴⁵

⁴² Šottnerová,D.:*Lidové tradice*.Olomouc, Rubico, 2009. 99 s. ISBN 978-80-7346-096-9

⁴³ Šottnerová,D.:*Lidové tradice*.Olomouc, Rubico, 2009. 99 s. ISBN 978-80-7346-096-9

⁴⁴ Šottnerová,D.:*Lidové tradice*.Olomouc, Rubico, 2009. 100 s. ISBN 978-80-7346-096-9

⁴⁵ Fišarová,J.*Martinovo poselství*.Informatorium. 2005, roč.12, č. 9, s.12. ISSN 1210-7506

Legenda o Svatém Martinovi říká, že se narodil ve 4. století římskému důstojníkovi. „*Jako velmi mladý musel nedobrovolně na přání otce vstoupit do císařské armády k jezdecku. Vypráví se, že jednou v zimě projížděl na bílém koni městskou branou a potkal chladem se třesoucího žebráka. Martin neměl u sebe nic, než svůj červený vojenský plášť. Rozťal ho svým mečem na půl a jednu polovinu žebrákovi daroval. Rozdělil se s ním o teplo. Následující noci měl vidění, v němž se mu zjevil Kristus s polovinou jeho pláště. To bylo důvodem jeho odchodu od vojska. Přijal křest svatý a žil životem skromným a zbožným jako poustevník. Jízdní vojáci (husaři, dragouni, apod.) uctívali Martina jako ochránce svého a svých koní.*“⁴⁶

Dnes na svatého Martina se pořádá „Martinská jízda“, kde jezdec v červeném plášti a s mečem jede na bílém koni ulicemi, a je doprovázen lidmi s lucernami a lampióny (viz.příloha č.1).

Pranostiky na svatého Martina říkají:

„*Svatý Martin přijíždí na bílém koni*“⁴⁷

„*Martin a Kateřina na blátě – Vánoce na ledě*“⁴⁸

1.2.19 Advent

Advent je doba příprav, jež předchází vánočním svátkům. Začíná čtyři neděle před Vánocemi a vyvrcholí 24. prosince na Štědrý den. Každý rok je počet adventních dní jiný, závisí na neděli, která je nejbližší k svátku svatého Ondřeje, který je 30. listopadu. „*Slovo advent pochází z latinského adventus a znamená příchod. Příchod čeho nebo koho? Podstata adventu vychází z křesťanské filosofie. Věřící lid se v tomto čase připravoval a očekával příchod (narození) Spasitele (jinak také Mesiáše, Krista).*“⁴⁹

Tradiční symboly adventu:

1.2.19.1 Adventní věnec

Zvyk vázat adventní věnec je starý více než 15 let. Původně však věnec vypadal úplně jinak. Byl to dřevěný velký kruh, na kterém se zapalovalo 24 svíček. Věnec byl

⁴⁶ Šottnerová,D.:*Lidové tradice*.Olomouc, Rubico, 2009. 101 s. ISBN 978-80-7346-096-9

⁴⁷ Vašků,Z.: *Velký pranostikon*.Praha,Academia, 2002. 279 s. ISBN 80-200-0984-1

⁴⁸ Šottnerová,D.:*Lidové tradice*.Olomouc, Rubico, 2009. 102 s. ISBN 978-80-7346-096-9

⁴⁹ Šottnerová,D.:*Lidové tradice*.Olomouc, Rubico, 2009. 97 s. ISBN 978-80-7346-096-9

zavěšený pod strop uprostřed místnosti, nebo se dával na stůl. Později se začal obalovat zeleným jedlovým chvojím. Zelený věnec má přinášet štěstí a úrodu, odvracet bídu a zlo. Pokrokem času zůstaly z 24 svíček pouze 4, pro každou adventní neděli jedna. První neděle je nazývána „železná“, kdy se rozsvítí první svíčka na věnci. Druhá neděle je nazývána „bronzová“, třetí „stříbrná“ a čtvrtá se nazývá „zlatá neděle“ a na věnci se rozsvítí všechny čtyři svíčky. Svíčky by měly mít správně fialovou barvu, protože je to podle církve barva adventu.

1.2.19.2 Adventní kalendáře

Adventní kalendář odměřuje čas od 1. do 24. prosince, má 24 dílků, každý symbolizuje jeden den. Tímto způsobem děti hravou formou zjišťují, kolik dní zbývá, než přijdou Vánoce a Ježíšek. Dítě každý den odkryje (odtrhne, sní, atd.) jeden dílek s adventního kalendáře. Adventní kalendář může mít podobu např. zalitých malých čokoládek uzavřených v tvrdém papíru (dnešní děti znají tuto komerční podobu nejvíce), ale lidé si často vyrábějí nejrůznější adventní kalendáře sami.

1.2.20 Svatá Barbora

Svátek Svatá Barbora najdeme v kalendáři 4. prosince. Legenda vypráví že, „otec Barbory byl bohatý turecký šlechtic, který velmi pečlivě střežil její ctnost. Nechal ji zavřít ve věži, kde měla sice pohodlí, ale přece jen nebyla svobodná. Jeden ze sloužících byl tajný křesťan, ten Barboru obrátil na křesťanskou víru. Nechala se tajně pokřtít. Otec nenáviděl křesťany. Jednou u ní našel kříž a velmi se rozzlobil. Barboře se sice podařilo z vězení ve věži utéct, ale byla prozrazena pastýřem a ze skal, kde se ukrývala, dovléčena zpět. Bůh potrestal udavačského pastýře a jeho stádo ovcí proměnil v luční kobylky. Otci se však nepodařilo přinutit Barboru, aby se křesťanství zřekla. Soudci, kteří v té době krutě pronásledovali křesťany, ji odsoudili k smrti, ale předtím ji podrobili krutému mučení. Popravu provedl její vlastní otec – utál jí hlavu. Neunikl však božímu trestu, zabil ho blesk. Cestou na popravu prý Barborka utrhla větvičku, která uprostřed zimy rozkvetla.“⁵⁰

⁵⁰ Šottnerová, D.: *Adventní čas*. Olomouc, Rubico, 2006. 56 s. ISBN 978-80-7346-104-1

V tento den je zvykem řezání větvíček, nejlépe třešní, kterým se říká „barborky“. Měla by je utrhnout svobodná dívka, která se pak dozví, jestli se do roka vdá. *„Tuto větvíčku dříve dívka musela utrhnout po setmění a vlastními zuby a pak ji zalévat vodou z vlastních úst. Jestli přesně na Štědrý den rozkvetla, mohla se v příštím roce chystat svatba.“*⁵¹

V současné době zvyk dodržují i vdané ženy. Jako „barborka“ se trhá nejen větvíčka třešně, ale i jabloně, zlatého deště, broskve, atd. Tyto větvíčky poslouží jako krásná živá vánoční dekorace.

Pranostiky vztahující se k tomuto dni zní:

*„O svaté Barboře ležívá sníh na dvoře.“*⁵²

*„Má-li svatá Barbora bílou zástěru, bude hodně trávy. Je-li na den svaté Barbory mnoho jinovatky na stromech, bude hodně ovoce v budoucím roce.“*⁵³

1.2.21 Svatý Mikuláš

Svátek svatého Mikuláše si lidé připomínají 6. prosince. *„Postava Mikuláše je historicky doložena. Původní podoba jména je Nicolas. Narodil se kolem roku 280 v maloasijském městě Patari. Byl velmi zbožný a dobrotivý. Po smrti rodičů rozdal svůj majetek chudým a vydal se do Palestiny. V době, když putoval do Palestiny, ve města Myra (Malá Asie) zemřel biskup. Nebylo vhodného nástupce, proto tamní lidé volbu ponechali boží vůli. Měl se jím stát ten kněz, který jako první vstoupí do chrámu. Tím vyvoleným byl Mikuláš. Z jeho života se vypráví spousta příběhů o jeho mravních hodnotách. Jeho nejoslavovanější vlastností byla štědrost. Dokladem toho je například příběh jednoho kupce, který se zadlužil tak, že jediným východiskem bylo prodat své tři dcery do nevěstince. Mikuláš, který se to dozvěděl, však tajně během tří nocí vhazoval do ložnice děvčat peníze, které jejich otce vykoupily z dluhů. Zbožný a příkladný život Mikuláše způsobil, že ho lidé začali uctívat a prohlásili ho za svatého.“*⁵⁴

⁵¹ Šottnerová, D.: *Adventní čas*. Olomouc, Rubico, 2006. 57 s. ISBN 978-80-7346-104-1

⁵² Šottnerová, D.: *Adventní čas*. Olomouc, Rubico, 2006. 58s. ISBN 978-80-7346-104-1

⁵³ Šottnerová, D.: *Lidové tradice*. Olomouc, Rubico, 2009. 112 s. ISBN 978-80-7346-096-9

⁵⁴ Šottnerová, D.: *Adventní čas*. Olomouc, Rubico, 2006. 60 s. ISBN 978-80-7346-104-1

V české tradici se mikulášská nadílka odbývá vždy v předvečer světcova svátku – 5. prosince.

Postava Mikuláše bývá většinou oděna v červeném rouchu, přes které bývá přeložena bílá halena bez rukávů a na břicho s červeným křížem. Na hlavě mívá špičatou biskupskou čepici s křížem. V ruce drží berlu, se zatočeným horním koncem. Většinou mívá bílý plnovous. Provází jej okřídlený anděl, který mívá dlouhé bílé šaty, čelenku s hvězdou ve vlasech nebo hvězdu nakreslenou na čelo a minimálně jeden čert s řetězem, hnědým kožíškem, s rohy na hlavě, dlouhým vypláznutým jazykem, ocasem, metlou nebo s trojzubými vidlemi a pytle na „zlobivé“ děti (viz.příloha č.1). Trojice pohádkových bytostí postupně zvoní u jednotlivých lidských obydlí, aby zjistila, zda se přítomné děti už naučily básničky, písničky nebo modlitbu. Poté, co nejmladší generace převede své umění, sahá Mikuláš do nůše či do košíku, kde se skrývají dárky. Čert mezitím spouští hrůzu chrastěním řetězu a anděl konejší vyděšené děti. Traduje se, že Mikuláš sídlí celoročně na utajeném místě, odkud sleduje a pečlivě eviduje všechny dětské prohřešky.

Pranostiky, které se vztahují ke svatému Mikuláši:

„Když na Mikuláše prší, zima hodně lidí zkruší.“⁵⁵

„O svatém Mikuláši často snížek prší.“⁵⁶

„Svatý Mikuláš přijíždí na bílém nebo na hnědém koni (=bud' sněží, nebo prší).“⁵⁷

1.2.22 Vánoce

Vánoce začínají 24. prosince a končí 6. ledna, jsou oslavou příchodu Ježíše Krista na svět. Oslava narození Ježíška v Betlémě. Vánoce jsou považovány za nejkrásnější svátky v roce.

⁵⁵ Šottnerová, D.: *Adventní čas*. Olomouc, Rubico, 2006. 64 s. ISBN 978-80-7346-104-1

⁵⁶ Vašků, Z.: *Velký pranostikon*. Praha, Academia, 2002. 25 s. ISBN 80-200-0984-1

⁵⁷ Vašků, Z.: *Velký pranostikon*. Praha, Academia, 2002. 303 s. ISBN 80-200-0984-1

Štědrý den – 24. prosince

Na Štědrý den se slaví zrození Adama a Evy Bohem. „*Je to předvečer dne narození Ježíše. Na jeho vyvrcholení v podobě štědrovečerní večeře se lidé pečlivě připravovali.*“⁵⁸

O štědrém dnu od časného rána praskal v peci a kamnech oheň. Připravovala se štědrovečerní večeře. Vařil se hrách, čočka, pekla se kuba z krup a česneku. S první hvězdou na nebi si rodina sedla k slavnostnímu stolu prostřenému bílým ubrusem. Večeře se zahajovala společnou modlitbou, vzpomínkou na uplynulý rok a poděkováním Bohu za vše dobré, co přinesl, i za to, co vzal. Pod každý talíř se vkládala mince nebo šupina z kapra, která když se schovala do peněženky, měla přinést peníze. Nejdříve hospodyně postavila na stůl mísu s hrachem. Klíček hrachu má podobu kalich a podle tradice spojoval všechny stolovníky v dobrém i zlém. Potom paní domu odebrala z mísy po lžici pro každé z domácích zvířat. Teprve pak si podle vážnosti a stáří nabírali ostatní. Po hrachu se podávaly polévky pro sílu, čočka, aby byly peníze, kuba, masitý pokrm nebo ryby pro radost. Kostí se dávaly na jeden talíř a po večeři je hospodář odnesl ve lněném ubrousku pod jabloň. Naposledy se na stole objevila vánočka a cukroví. Pila se bílá káva, čaj a víno. Když zazvonil zvoneček, přinesl hospodář do místnosti stromeček, ověšený jablíčky, sušeným ovocem, cukrovím, kostkami cukru zabalenými do barevných papírků, ořechy a řetězy. Na stromečku se zapálily svíčky a všichni zpívali koledy. Ty se pak u stromečku zpívaly každý večer, dokud se neodstrojil a Vánoce neskončily.

O štědrém večeru se po večeři věštilo např.:

- Pouštění lodiček – kde v rozpůlené skořápce ořechu se přilepí voskem svíčka, která se zapálí. Poté se položí na hladinu vody v misce. Pokud se lodičky drží po hromadě, znamená to, že všichni budou po celý rok spolu (viz příloha č. 1).
- Lití olova – s jeho pomocí se naši předkové pokoušeli nahlédnout do budoucnosti a odhadnout, co jim přinese příští rok (viz příloha č. 2).
- Sedm hrnečků – „*pod sedm hrnečků, které se dnem vzhůru postavily na stůl, se položil nějaký symbol. Hrnečky jednotlivci odkrývali a podle ukrytého symbolu se usuzovalo, jaká budoucnost je čeká (hlína = smrt, peníz = dostatek financí,*

⁵⁸ Vondrušková, A. a kol.: *Svátky a významné dny v programu MŠ*. Praha, RAABE, 2007. 113 s. ISBN 80-86307-32-8

obrázek = do roka se stane otcem nebo matkou, růženec = zaslíbení církvi, prázdný hrníček = odkryl a vypustil bídu). ⁵⁹

- Rozkrojení jablka – „*když se na překrojeném jádřinci objevila hvězdička, znamenalo to, že člověk bude po celý rok zdravý. Ale kdo měl v jablku křížek, bál se nemoci nebo i smrti.*“ ⁶⁰
- Házení botou – při házení botou se otočíme zády ke dveřím a hodíme botou přes hlavu ke dveřím. Pokud bota směřuje špičkou ke dveřím, opustí dotyčný do roka bydlení.

Vyvrcholením štědrovečerních oslav byla půlnoční mše. Lidé se scházeli v kostelech, kde vedle oltáře stály jesličky. Uvnitř kostela zářily svíce, varhany doprovázely hlasy zpěváků, ke kterým se postupně přidávali všichni.

Pranostika ke Štědrému dni říká:

„Na Štědrý večer hvězdičky, ponesou vajíčka slepičky. Jasná noc o Štědrém dnu, mrazy lezou ke dnu.“ ⁶¹

Boží hod vánoční – 25. prosinec

„Kromě mše půlnoční se v kostelích sloužily ještě další dvě mše, jitřní za svítání a slavná neboli velká během dopoledne. Lidé věřili, že se v den Ježíšova narození nesmí pracovat. Boží hod vánoční a následující den oficiálně nazývají první svátek vánoční a druhý svátek vánoční a jsou to dny pracovního volna.“ ⁶²

Pranostika říká:

„Mráz na Boží narození, zima se udrží bez proměny.“ ⁶³

⁵⁹ Šottnerová, D.: *Lidové tradice*. Olomouc, Rubico, 2009. 134 s. ISBN 978-80-7346-096-9

⁶⁰ Kuka, P.; Vindruška, J.: *Hovory a hrátky se zvyky a svátky*. Praha, Portál, 2010. 102 s. ISBN 978-80-7367-696-4

⁶¹ Šottnerová, D.: *Lidové tradice*. Olomouc, Rubico, 2009. 131 s. ISBN 978-80-7346-096-9

⁶² Vondrušková, A. a kol.: *Svátky a významné dny v programu MŠ*. Praha, RAABE, 2007. 113 s. ISBN 80-86307-32-8

⁶³ Šottnerová, D.: *Lidové tradice*. Olomouc, Rubico, 2009. 131 s. ISBN 978-80-7346-096-9

Svátek svatého Štěpána – 26. prosince

„Na svátek svatého Štěpána chodili koledníci od domu k domu a přáli lidem štěstí, zdraví a Boží požehnání v novém roce. A podobně jako o 12 dní později Tři králové, také oni zpívali, že přicházejí od narozeného Ježíška a vyprošují si pro něj dárky. Lidé koledníkům za jejich přání dávali koláče, jablka, ořechy, později i drobné peníze.“⁶⁴

Koledování původně souviselo s vírou v magickém ovlivňování osudu. Proto se podobným obřadům věnovala velká pozornost. Z toho se dnes stal zvyk navštěvování známých pro radost a zábavu, spojený se zpěvem koled. (viz.příloha č. 4)

Pranostika na svatého Štěpána praví:

„Svítlí-li na den sv. Štěpána slunce, bude drahé ovoce.“⁶⁵

Vánoční symboly

Děťátko – narození děťátka znamená zrod něčeho nového, co má před sebou budoucnost. *„Narození Ježíše (Mesiáše, Spasitele, Vykupitele), který byl celým světem očekáván a v něhož byly vloženy naděje a očekávání lepšího světa.“⁶⁶*

Betlém – je místo, kde se narodil Ježíš. Základ betlému tvoří vždy jesličky s děťátkem, Panna Marie, sv. Josef, vůl a osel. Všechny postavy jsou obklopeni pastýři, ovečkami, třemi králi a dalšími. Jeho stavění o Vánocích je stará tradice, starší než zdobení stromečku.

Strom – zdobení stromečků se lišilo podle krajů, bohatství rodiny a dřívější doby. *„Dříve se zdobily jen ořechy, sušeným ovocem, cukrovím, perníčky a pentličkami. Později přibýly slaměné, papírové i skleněné ozdoby, zlaté a stříbrné řetězy, blikavé třepení, kterému se říká =andělské vlasy=, svíčky nebo lucerničky a prskavky.“⁶⁷*

⁶⁴ Kukal,P.; Vindruška,J.:*Hovory a hrátky se zvyky a svátky*.Praha, Portál, 2010. 106 s. ISBN 978-80-7367-696-4

⁶⁵ Šottnerová,D.:*Lidové tradice*.Olomouc, Rubico, 2009. 132 s. ISBN 978-80-7346-096-9

⁶⁶ Šottnerová,D.:*Vánoce*.Olomouc, Rubico, 2006. 9 s. ISBN 978-80-7346-090-7

⁶⁷ Kukal,P.; Vindruška,J.:*Hovory a hrátky se zvyky a svátky*.Praha, Portál, 2010. 96 s. ISBN 978-80-7367-696-4

V současné době si každý zdobí stromeček podle svého vkusu. Někdo si potrpí na nejnovější trendy, jiný zase nedá dopustit na osvědčenou klasiku.

Jmelí – „je symbol, v jehož kouzelnou moc věřili lidé odpradáвна. Zavěšené jmelí prý přináší do domu štěstí a lásku, chrání proti zlým duchům a čarodějnicím. Také prý funguje jako ochrana proti ohni. Kouzelná moc se umocňuje, je-li svítka jmelí darována, nikoliv zakoupena. Štěstí zajišťuje množství bobulek: čím je jich více, tím více štěstí má obdarovaný v příštím roce.“⁶⁸ Líbání se pod jmelím podle zvyku znamenalo plodnost.

Ryba – je nejdůležitější součást Štědrovečerní hostiny, v naší zemi se nejvíce používá kapr.

Zvon - se používal pro orientaci v čase, než byly vynalezeny hodiny. Zvony ohlašují také smrt, nebezpečí, ale i radost. V období Vánoc jsou zvony časem naděje, radosti a lásky.

Host – „naši předci si velmi považovali hostů, a zejména toho prvního, který přišel v době Vánoc do domu a se kterým se potkali. Věřilo se v magický účinek tohoto člověka, který měl v příštím roce ovlivnit život rodiny a její hospodářství.“⁶⁹

Zvířata – i zvířátka patří k symbolům Vánoc. „Jsou to především osel a vůl, první dva tvorové, kteří se starali o nově narozené Jezulátko tím, že ho zahřívali svým dechem.“⁷⁰ Dále k vánocům patří stáda beránků a oveček.

Dárky – nadělování dárek patří ke zlatému hřebu Štědrého večera, na který se jistě těší všechny děti, a nejen ty. U nás v České republice děti dlouho věří, že dárky naděluje Ježíšek, píše mu nebo malují obrázky toho, co si přejí pod stromeček. Avšak jinde ve světě „naděluje“ o Vánocích někdo jiný. (viz.příloha č.3)

⁶⁸ Šottnerová,D.:*Vánoce*.Olomouc, Rubico, 2006. 12 s. ISBN 978-80-7346-090-7

⁶⁹ Šottnerová,D.:*Vánoce*.Olomouc, Rubico, 2006. 13 s. ISBN 978-80-7346-090-7

⁷⁰ Šottnerová,D.:*Vánoce*.Olomouc, Rubico, 2006. 14 s. ISBN 978-80-7346-090-7

1.2.23 Svátky a narozeniny dětí

Každý z nás má v roce dva sváteční dny, které jsou jenom jeho. Den narozenin a den svátku. V tyto dny se každý cítí trochu výjimečný, zdá se mu, že je středem pozornosti a potěší ho nejen dáreček, ale i přání všech, kteří si na něj vzpomněli. Nedílnou součástí bývá i narozeninový dort, který mívá různý tvar. Na dortu se zapalují dortové svíčky, které představují počet roků oslavence (viz.příloha č. 1).

V knize, kterou napsala Dagmar Šottnerová, má každé jméno svou básničku. Například: „*Pepíku, Pepíku, copak dělá babka? Sedí doma na peci a strouhá si jabka.*“⁷¹

⁷¹ Šottnerová,D.:*Slavíme s dětmi*.Olomouc, Rubico, 2009. 20 s. ISBN 978-80-7346-104-1

1.3 Analýza RVP PV z hlediska tradic a slavností

RVP PV je závazný kurikulární dokument státní úrovně, který stanoví obecné rámce pro jednotlivé etapy vzdělávání.

Úkolem předškolního vzdělávání je napomáhat dítěti v chápání okolního světa, což znamená i seznámení dítěte s tradicemi. V RVP PV se v kapitole Klíčové kompetence k učení uvádí, že dítě „*aktivně si všímá, co se kolem něho děje.*“⁷²

Ve vzdělávacím obsahu RVP PV, který je uspořádán do pěti oblastí – biologické, psychologické, interpersonální, sociálně kulturní a environmentální, jsou tradice samozřejmě zastoupeny. Všechny uvedené oblasti jsou vzájemně propojeny, ale o tradicích se nejvíce zmiňuje oblast sociálně kulturní (Dítě a společnost), jejímž záměrem je „*uvést dítě do společenství ostatních lidí a do pravidel soužití s ostatními, uvést je do světa materiálních i duchovních hodnot, do světa kultury a umění, pomoci dítěti osvojit si potřebné dovednosti, návyky i postoje a umožnit mu aktivně se podílet na utváření společenské pohody ve svém sociálním prostředí.*“⁷³ V dílčích vzdělávacích cílech této oblasti, pedagog podporuje u dítěte seznámení se světem lidí, kultury a umění, ale i vytváření podvědomí o existenci ostatních kultur a národností. Jak je uvedeno ve vzdělávací nabídce, pedagog k tomuto prohloubení vědomostí umožňuje dětem „*přípravy a realizace společenských zábav a slavností (oslavy výročí, slavnosti v rámci zvyků a tradic, sportovní akce, kulturní programy apod.)*.“⁷⁴

Tradice se dotýkají všech oblastí vzdělávacího obsahu, záleží jen na pedagogovi, jakou formou je dítěti přiblíží tradice, aby byly pro dítě novým zážitkem a základem poznatků pro další život. Při analýze RVP PV jsem zjistila, že tradice procházejí všemi cíli a oblastmi vzdělávacího procesu. V každé vzdělávací oblasti RVP PV nalezneme cíle, výstupy ale i vzdělávací nabídku, která souvisí s tradicemi. Např. v oblasti Dítě a jeho tělo najdeme manipulační činnosti s předměty, při kterých děti vyrábějí různé výrobky a dárečky. Přitom rozvíjejí svou tvořivost, představivost a fantazii, která je vzdělávací nabídkou v další oblasti Dítě a jeho psychika, kde najdeme také dílčí cíle v podobnosti

⁷² Smolíková, K. a spol.: *RVP PV*. Praha, VÚP, 2004. 10 s.

⁷³ Smolíková, K. a spol.: *RVP PV*. Praha, VÚP, 2004. 23 s.

⁷⁴ Smolíková, K. a spol.: *RVP PV*. Praha, VÚP, 2004. 24 s.

Jazyk a řeč, jenž je další důležitý prostředek pro prožívání tradic např. při čtení knih, dramatizacích, pohybových a hudebních forem sdělení.

Ve světě lidí mají tradice jistě významné místo, v různých kulturách jsou předávány jiné tradice nebo stejné jiným způsobem a i to můžeme dětem v mateřské škole ukázat. Smolíková (2004) v RVP PV uvádí, ve vzdělávací oblasti Dítě a svět, že najdeme v dílčích vzdělávacích cílech také poznávání jiných kultur, dále ve vzdělávací nabídce – sledování událostí v obci, které jsou důležitým prožitkem pro děti, práci s literárními texty, s obrazovým materiálem, atd.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

Cílem praktické části je zjišťování rozdílů v prožívání tradic a slavností v mateřských školách ve městě a na vesnici.

K výzkumnému šetření jsem použila „dotazníkovou metodu“, což je shromažďování informací od dotazovaných osob (respondentů). V dotazníku byly použity položky uzavřené s možností volby z několika odpovědí.

Součástí praktické části je integrovaný blok lidových tradic a slavností v MŠ.

Předpoklady:

1. V MŠ na vesnici prožívají děti tradice více nežli děti z MŠ ve městě.
 - a) Do oslav na vesnici jsou více než ve městě zapojeny rodiče dětí, popř. další organizace.
 - b) Na vesnici je v mateřských školách do programu zařazován větší počet tradic než ve městě.
2. Všechny MŠ zařazují během jednoho ročního období alespoň 1 tradici.

2.1 Dotazníkové šetření

K dotazníkovému šetření bylo rozesláno 70 dotazníků, zpět bylo navraceno 52 dotazníků. Soubor respondentů tvořily učitelky, které pracují v mateřské škole. Dotazník (viz.příloha č. 5) obsahuje 12 otázek, které mají charakter uzavřených otázek s možností několika voleb. Pro přehlednost uvádím následující tabulku a graf o návratnosti dotazníků.

Otázka č. 1: V jakém kraji (popř. okrese) se nachází Vaše MŠ?

Po vyhodnocení této otázky jsem zjistila, že dotazované učitelky mateřských škol jsou ze všech koutů České republiky.

Tabulka č. 1: Úspěšnost návratnosti dotazníků?

Úspěšnost návratnosti dotazníků		
	počet	v %
Vráceno	52	74,29
Nevráceno	18	25,71
Celkem	70	100

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 1: Úspěšnost návratnosti dotazníků v %?

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 2: Nachází se Vaše MŠ?

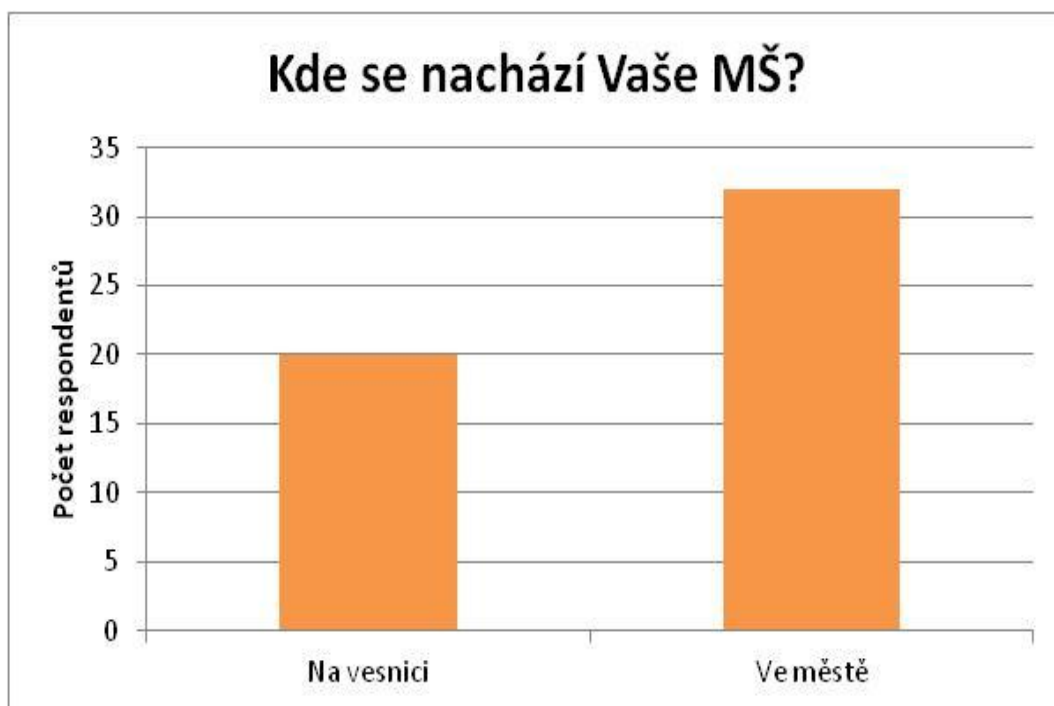
Z níže uvedené tabulky a grafu vyplývá, že 32 učitelek, které vyplňovaly dotazník, pracuje v mateřské škole ve městě. Zbývajících 20 učitelek pracuje v mateřské škole na vesnici.

Tabulka č. 2: Kde se nachází Vaše MŠ?

Nachází se Vaše MŠ?	
Na vesnici	20
Ve městě	32

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 2: Kde se nachází Vaše MŠ?

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 3: Myslíte si, že v RVP PV jsou tradice dostatečně zastoupeny?

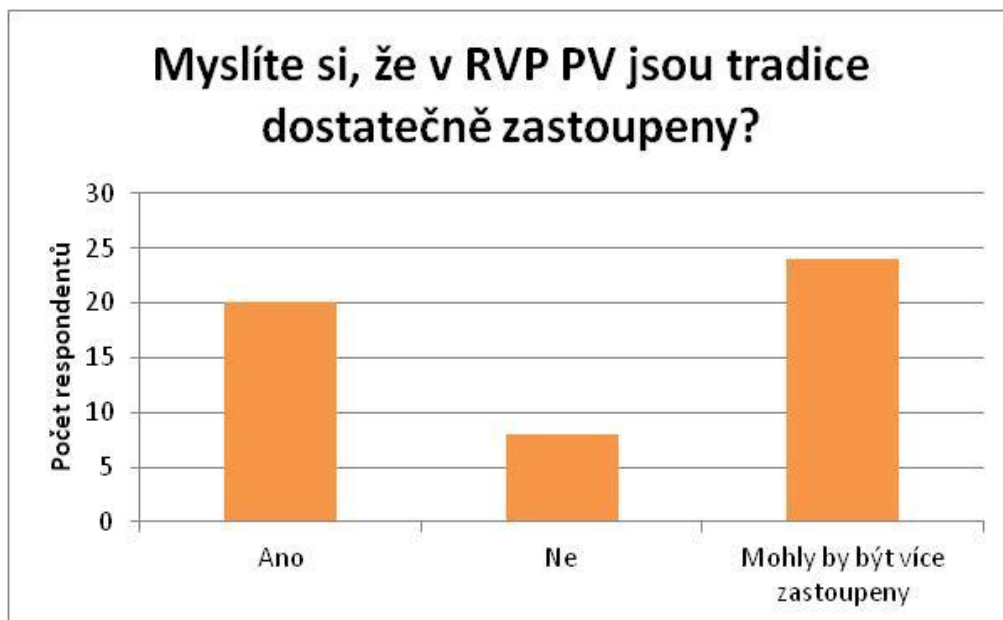
Z tabulky a grafu je zřejmé, že 24 respondentů odpovědělo, že tradice by mohly být více v RVP PV zastoupeny, 20 respondentů je se zastoupením tradic v RVP PV spokojeno a pouze 8 respondentů není spokojeno se zastoupením tradic v RVP PV.

Tabulka č. 3: Myslíte si, že v RVP PV jsou tradice dostatečně zastoupeny?

Myslíte si, že v RVP PV jsou tradice dostatečně zastoupeny?	
Ano	20
Ne	8
Mohly by být více zastoupeny	24

Zdroj: vlastní zdroj

Graf č. 3: Myslíte si, že v RVP PV jsou tradice dostatečně zastoupeny?

Zdroj: vlastní zdroj

Otázka č. 4: Které tradice a oslavy s dětmi v období "Jara" zařazujete?

V tomto období všechny dotázané školky zařazují do svého programu Velikonoce. Karneval a Pálení čarodějnic jsou také hodně zařazeny. Necelá polovina dotázaných školek se zapojuje do Masopustu. V odpovědi „jiné“ učitelky mateřských škol uvedly tato tradice a oslavy: Vynášení Moreny; Vítání Jara; Zpívání na vítání občánků; Odemykání studánek; Dětské diskohrátky; Cesta pohádkovým lesem; Den Země; Den ptáků; Výlet na statek a sluníčkový den.

Tabulka č. 4: Které tradice a oslavy s dětmi v období "Jara" zařazujete?

Které tradice a oslavy s dětmi v období "Jara" zařazujete?	
Masopust	24
Karneval	48
Velikonoce	52
Pálení čarodějnic	36
Setkání s duchodci	12
Jiné	36

Zdroj: vlastní zdroj

Graf č. 4: Které tradice a oslavy s dětmi v období "Jara" zařazujete?

Zdroj: vlastní zdroj

Otázka č. 5: Které tradice a oslavy s dětmi v období "Léta" zařazujete?

Vyhodnocením dotazníku jsem zjistila, že skoro všechny dotázané školky zařazují do svého programu Den matek a loučení s předškoláky. V tomto období jsem také dále zjistila, že školky zařazují tradici a oslavu: Celodenní výlety; Studánkovou slavnost a svatého Jana.

Tabulka č. 5: Které tradice a oslavy s dětmi v období "Léta" zařazujete?

Které tradice a oslavy s dětmi v období "Léta" zařazujete?	
Máj	8
Den matek	46
Den dětí	50
Loučení s předškolákem	48
Pouť	14
Jiné	8

Zdroj: vlastní zdroj

Graf č. 5: Které tradice a oslavy s dětmi v období "Léta" zařazujete?

Zdroj: vlastní zdroj

Otázka č. 6: Které tradice a oslavy s dětmi v období "Podzimu" zařazujete?

Z níže uvedené tabulky a grafu je zřejmé, že více jak polovina dotazovaných školek zařazuje ve svém programu Dary země. Např. – brambory – zařazuje všech 34 školek, které odpověděly, že zařazují do programu Dary země. Ovoce a zeleninu zařazuje 30 školek. Dále 10 školek seznamuje děti s kukuřicí, řepu zařazuje 8 školek a vinobraní 6 školek. Z dotázaných školek nezařazuje len a konopí žádná školka.

Dušičky zařazuje polovina dotázaných školek a posvícení dětem přibližuje 20 dotázaných školek.

V odpovědi –Jiné- jsem se z dotazníku dozvěděla, že 6 školek pro děti zařazuje Drakiádu, 4 školky vítají podzim, 2 školky oslavují svatého Michala a stejný počet školek zařazuje do svého programu Dýňovou slavnost.

Tabulka č. 6: Které tradice a oslavy s dětmi v období "Podzimu" zařazujete?

Které tradice a oslavy s dětmi v období "Podzimu" zařazujete?	
Dary země (sklizeň)	34
Posvícení	20
Dušičky	26
Jiné	14

Zdroj: vlastní zdroj

Graf č. 6: Které tradice a oslavy s dětmi v období "Podzimu" zařazujete?

Zdroj: vlastní zdroj

Otázka č. 7: Které tradice a oslavy v období "Zimy" zařazujete?

Z dotazníku jsem v tomto období zjistila, že každá školka do programu zařazuje Vánoce. Svatého Mikuláše zařazuje 48 školek z dotázaných. Adventní období dětem přibližuje 44 školek a tradici Tři krále do svého programu školky zařazuje 38 školek z 52 dotázaných. Svatého Martina s dětmi prožívá 32 školek. Nový rok ve svém programu zařazuje 16 školek. Svátek svatého Valentýna do svých programů zařazují pouze 4 školky ze všech dotázaných. V odpovědi – Jiné – byly uvedeny např. Rozsvícení vánočního stromu; Čerti v mateřské škole nebo svátek svatá Lucie.

Tabulka č. 7: Které tradice a oslavy v období "Zimy" zařazujete?

Které tradice a oslavy v období "Zimy" zařazujete?	
Svatý Martin	32
Advent	44
Svatá Barbora	10
Svatý Mikuláš	48
Vánoce	52
Nový rok	16
Tři králové	38
Svatý Valentýn	4
Jiné	6

Zdroj: vlastní zdroj

Graf č. 7: Které tradice a oslavy v období "Zimy" zařazujete?

Zdroj: vlastní zdroj

Otázka č. 8: Spolupracují rodiče dětí s MŠ?

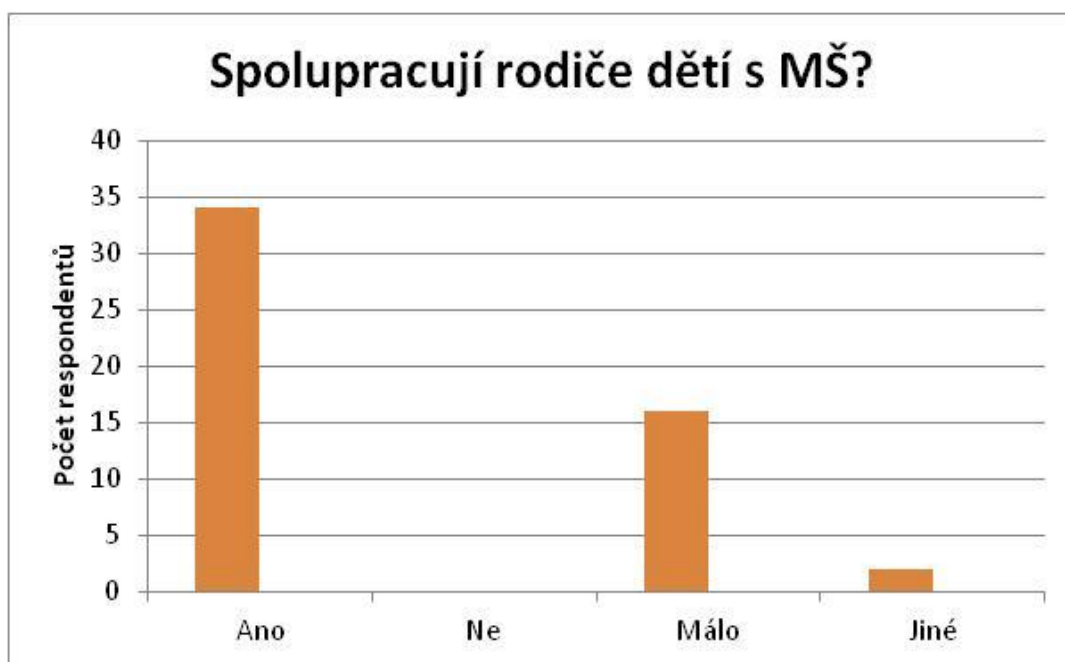
Ve 34 dotázaných školkách rodiče spolupracují se školkou. V 16 školkách rodiče spolupracují málo a pouze ve 2 dotázaných školkách rodiče spolupracují občas. Ze zjištění vyplývá, že převážná většina rodičů spolupracují s mateřskou školou.

Tabulka č. 8: Spolupracují rodiče dětí s MŠ?

Spolupracují rodiče dětí s MŠ?	
Ano	34
Ne	0
Málo	16
Jiné	2

Zdroj: vlastní zdroj

Graf č. 8: Spolupracují rodiče dětí s MŠ?

Zdroj: vlastní zdroj

Otázka č. 9: Zapojují se rodiče do příprav oslav v MŠ?

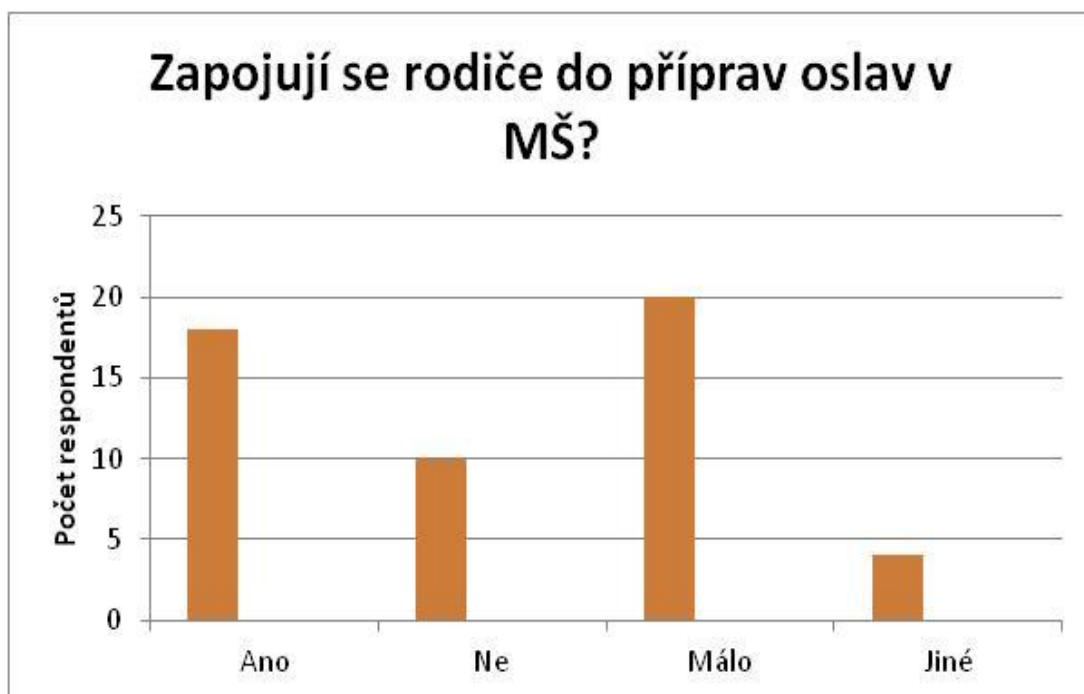
Z níže uvedené tabulky a grafu je zřejmé, že do příprav oslav v MŠ se rodiče zapojují převážně málo, v 10 školkách se rodiče do příprav nezapojují vůbec. Pouze 18 školek uvedlo, že se rodiče zapojují do příprav oslav. V odpovědi –jiné- bylo uvedeno „jak, kdy“ ve 4 případech z 52 dotázaných školek.

Tabulka č. 9: Zapojují se rodiče do příprav oslav v MŠ?

Zapojují se rodiče do příprav oslav v MŠ?	
Ano	18
Ne	10
Málo	20
Jiné	4

Zdroj: vlastní zdroj

Graf č. 9: Zapojují se rodiče do příprav oslav v MŠ?

Zdroj: vlastní zdroj

Otázka č. 10: Zapojují se rodiče do přípravy tradic v MŠ?

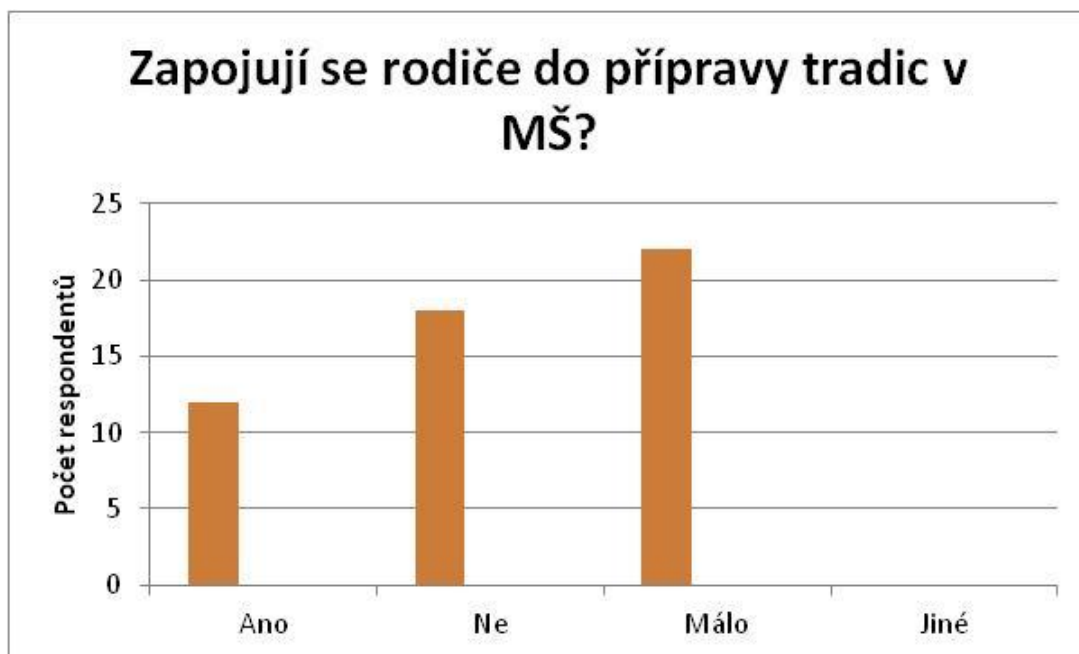
Ze získaných dotazníků vyplývá, že do přípravy tradice se zapojují rodiče ve 12 mateřských školách z 52 dotazovaných. Ve 22 školách se rodiče zapojují málo a v dalších 18 školách se rodiče nezapojují vůbec.

Tabulka č. 10: Zapojují se rodiče do přípravy tradic v MŠ?

Zapojují se rodiče do přípravy tradic v MŠ?	
Ano	12
Ne	18
Málo	22
Jiné	0

Zdroj: vlastní zdroj

Graf č. 10: Zapojují se rodiče do přípravy tradic v MŠ?

Zdroj: vlastní zdroj

Otázka č. 11: tradice a oslavy, kterých se účastní rodiče v MŠ.

Ze zjištěných údajů vyplývá, že nejvíce se rodiče účastní tradic a oslav : Den matek uvedlo 38 dotazovaných školek; Loučení s předškolákem 30 školek; Karneval 28 školek; Vánoce 22 školek; Svatého Mikuláše 18 školek; Pálení čarodějnic a advent 16 školek; Velikonoci se účastní rodiče ve 12 školkách. Rodiče v 8 školkách se účastní oslav např. Poutě; Ovoce a zelenina; Svatého Martina a Den dětí. Ve 4 školkách se rodiče účastní Máje; Setkání s důchodci; Drakiády a Dušiček. Dále byly uvedeny tyto tradice a oslavy: Brambory; Podzimníčci; Dary země; Vynášení Moreny; studánková slavnost; Svatý Michal; Odemykání zahrádek; Dýňová slavnost; Svatá Barbora; Nový rok a tři krále.

Otázka č. 12: Účastní se tradic a oslav i jiný subjekt (obec, policie, hasiči...atd.)

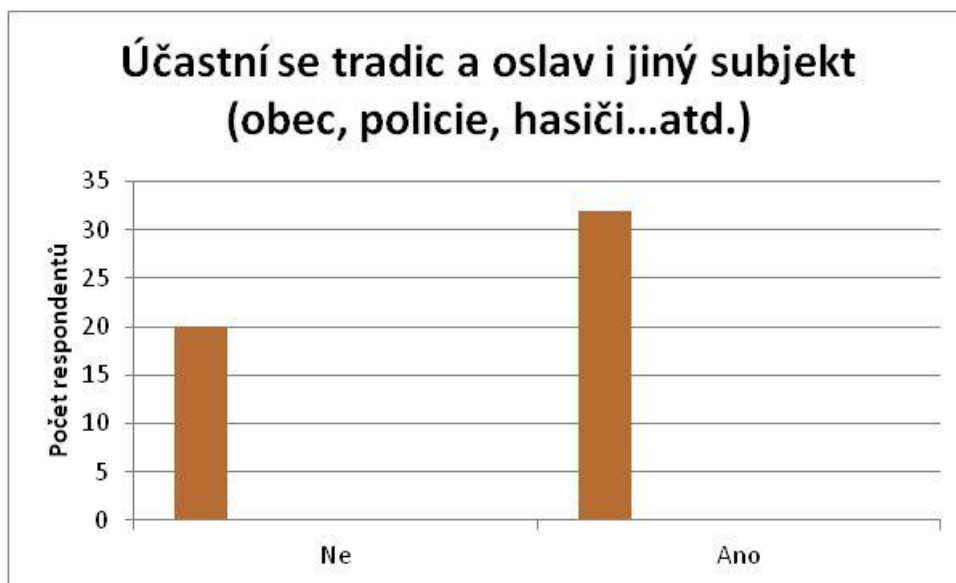
Z výsledků je zřejmé, že tradice a oslavy ve 32 školkách se účastní i jiné subjekty (např. školský odbor, starosta města nebo obce, policie, hasiči, myslivci a chovatelé koní. Pouze ve 20 mateřských školách se tradic a oslav neúčastní žádný subjekt. Nejvíce subjektů se účastní při Pasování předškoláků a Dni dětí. Dále byly uvedeny besídky, Vánoce, Karneval, máj, drakiáda a Den matek.

Tabulka č. 11: Účastní se tradic a oslav i jiný subjekt (obec, policie, hasiči...atd.)

Účastní se tradic a oslav i jiný subjekt (obec, policie, hasiči...atd.)	
Ne	20
Ano	32

Zdroj: vlastní zdroj

Graf č. 11: Účastní se tradic a oslav i jiný subjekt (obec, policie, hasiči...atd.)

Zdroj: vlastní zdroj

2.2 Shrnutí výsledků výzkumného šetření

První předpoklad, že děti v MŠ na vesnici prožívají tradice více, nežli děti z MŠ ve městě, se mi potvrdil. Z dotazníku jsem zjistila, že školky ve městě děti neseznamují se všemi tradicemi, jako mateřské školy na vesnici.

Z mého výzkumu jsem zjistila, že rodiče na vesnici se více zapojují do oslav tradic než ve městě. Při konání oslav jsou i jiné subjekty více zastoupeny na vesnici, nežli ve městě.

V programu mateřských škol na vesnici se objevuje více tradic, než v mateřských školách ve městě. Některé slavnosti, se ale od sebe liší jen názvem, jakým je dětem představen. I v potaz těchto odlišností, jsou tradice a slavnosti více zastoupeny v MŠ na vesnicích

Druhý předpoklad, že všechny MŠ zařazují během jednoho ročního období alespoň jednu tradici, se mi potvrdil při vyhodnocování dotazníku.

3 INTEGROVANÝ BLOK TRADIC A SLAVNOSTÍ V MŠ

Integrovaný blok tradic a slavností je součástí třídního programu mateřské školy, do kterého lze v průběhu roku dopisovat.

Tradice a slavnosti jsou v integrovaném bloku seřazeny od začátku kalendářního roku.

Záměry:

- seznámit s tradicí a její historií;
- rozvíjet hrubou a jemnou motoriku;
- rozvíjet tvořivost, dětskou fantazii a pozornost;
- rozvíjet paměť;
- umět reagovat na pokyn;
- rozvíjet pohybové schopnosti;
- rozvíjet komunikačních dovedností;
- rozvíjet rytmické cítění;
- vést děti k pomoci druhému.

Výstupy: děti...

- znají průběh tradice a její hrdiny;
- pamatují si slova básně i písničky;
- znají postupy při výrobě;
- ovládají koordinaci ruky a oka, jemnou motoriku;
- správně vyslovuje a ovládá tempo řeči;
- dokážou v tvořivých činnostech vyjádřit svou fantazii a představivost;
- vyjádří a rozliší pohyb rychlé a pomalé tempo;
- dokážou pomoci druhému;
- dokážou zvládnout základní pohybové dovednosti.

Tři králové

Činnosti:

- Vyprávění o svátku Tří králů (cesta k betlému)
- *Pohybová hra* – „Chůze za králem“- jedno dítě má korunku s písmenem (K, M, B) na hlavě (představuje krále), a ostatní děti jdou za králem bez držení, nebo se drží za pas. Král chodí volně v prostoru nebo přes překážky ve třídě MŠ. Učitelka na kartičce ukáže jedno písmeno (bud' K, M, B) a děti se řadí za krále, který má korunku s tímto písmenem. V roli králů se děti střídají.
- „*My Tři králové jdeme k Vám* “- zpěv písně
- Četba příběhu Tří králů z dětské bible
- *Výroba:* -královské koruny z papíru
 - komety z papíru na špejly
 - tři králů z ruliček od toaletního papíru
- Labyrint – hledání korunky pro krále a dopsání jeho počáteční písmeno na korunku
- *Baseň:* Na tři krále (Marie Tetourová)

Na Tři krále za vesnicí,
bloudí sněhem koledníci.
Šlapy-šlapy, šlapy
pletou se jim do noty.
Ťuky, ťuky, už tu jsou,
štěstí zdarví vinšují.
Zpívá Pavel, Olda, Míra
panímáma otevírá.

Masopust a karneval

Činnosti:

Výroba: - škrabošky

- masopustních loutek z papírové krabice
- příprava karnevalu v MŠ

Píseň: - „Masopust“ (Masopust držíme, nic se nevadíme pospolu. I: Proč bychom se hádali, když jsme se tak shledali poznovu:I

- Tancovala žížala
- Raduj se kmotře dvořáku
- napodobování hry na hudební nástroje
- taneční improvizace
- komunitní kruh: Jaká chci být maska?
- masopustní průvod

Báseň: Máme ve školce karneval

Valentýn

Činnosti:

Výroba: - valentýnského přáníčka se srdíčky a kytíčkami

- taštičky na dárek k sv. Valentýnovi
- květ z ubrousku

Kresba: - srdíčka, jeho vystřížení a vymalování

Píseň: Mám šáteček mám

Kalamajka

Vynášení zimy (Moreny)

Činnosti:

*Výroba :*Moreny, nebo-li Smrtky . Postup: Na dřevěný kříž připevníme figuru ze slámy, kterou oblékneme do starého oblečení. Na krk navlékneme věnec z vyfouknutých vajec.

Báseň: Smrt'áka neseme
 s velkým nosem,
 do vody ho dáme,
 nad ním zazpíváme.

Zimo, zimo, táhni pryč,
nebo na tě vezmu bič,
odtáhnu tě za pačesy,
za ty hory, za ty lesy.
Až se vrátím nazpátek,
svléknu zimní kabátek.

Pohybová hra:

- Na Morenu (jedno dítě drží v ruce malou figuru Moreny a honí děti, kterého dítěte se Morena dotkne, vezme si Figuru Moreny do ruky a hra pokračuje. Hra končí, až se všechny děti vystřídají v roli na signál štronzo.

- Hřej sluníčko hřej

Skládání slova: zima, Morena

Velikonoce

Činnosti:

- Zasetí velikonočního osení (pšenice, ječmene nebo žita) do květináčů
- Setí řeřichy do vaječných skořápek na vatě
- Zdobení vajíček např. ubrouskovou metodou, rozdrčenými kousky skořápek, klovatinou nebo rozfukováním tuše

Báseň: Hody, hody, doprovody

Zajíčková koleda

Kropenatá slepička

Pohybová hra: „Na vajíčka v hnízdě“ (obruče položené na koberci. Děti představují vajíčka, která vytváří skupinu v počet, který učitelka řekne. Např. v hnízdě jsou 3 vajíčka, nebo v hnízdě nejsou žádná vajíčka...atd.)

„Zajíček své jamce“

„Které vajíčko chybí“ – na podložce máme barevná vajíčka přikrytá látkou. Látku odkryjeme a děti se koukají, jaká tam jsou vajíčka. Opět přikryjeme a jedno vajíčko odebereme, aby to děti neviděly. Po opětovném odkrytí děti hádají, které vajíčko chybí (vajíčka nesmí mít stejnou barvu).

Výroba: velikonočního věnečku z břízy a zdobení

-hnízdečka z březových proutků (proutky svážeme do tvaru slzy a doprostřed pomocí tavící pistole přilepíme dekorační vlasy ve tvaru hnízda. Doprostřed připevníme skořápku vajíčka, ve které je připevněno kuřátko.

Píseň: Když jsem já sloužil

Slepičko má

Pásla ovečky

-Soustředěný poslech a dramatizace pohádky „O slepičce a kohoutkovi“

Čarodějnice

Činnosti:

Pohybová hra: Na čarodějnici – jedno dítě představuje čarodějnici, která honí ostatní děti. Koho se čarodějnice dotkne, ten zkamení a nesmí se hýbat. Vysvobodit ho může jiné dítě pohlazením na tvář.

Výroba: čarodějnice za pomoci špejle, kousků látek, vaty, provázku, větviček a fixů.

Báseň: Hurá, děti, bába letí

do povětří na koštěti.

Kdo z vás taky lítá rád,

ten s ní může cestovat.

Skládání slova: čarodějnice, oheň

Píseň: Ježibaba

Máje

Činnosti:

Báseň: Pojd'te, kluci, k nám,

postavil jsem máj.

Májku krásnou zelenou,

květinami zdobenou,

pod okno pro Aničku,

kterou nosím v srdíčku.

Květen

Proč na návsi hudba hraje?

Kluci postavili máje.

Vesnice je plná křiku,

pentle vlají ve větříku.

Král jara přijel na koni!

Zelený králi na vraníku,

večer ti v sadu zavoní

čumáčky bílých jabloní.

Píseň: V zahrádce na hrušce

Pod naším okýnkem

Májka pod okny

Kresba: Kos vytahuje žížalu – nitkování + dokreslení kosa

Rozkvetlé větvičky třešně – pomocí korkových otisků

Hra: Modrají se pomněnečky, zelená se klokočí, klokočí, kdo se se mnou v tom kolečku, kdo se se mnou zatočí.

- Poslech ptačího zpěvu

Den matek

Činnosti:

Báseň: Mamince dám na Den matek

hezkou kytku, vždyť má svátek.

Narcisy, co krásně voní,

vykvetly tu jenom pro ni.

-Máma pere

Píseň: Mámo má, mám tě rád

Maminko, maminko, mámo

Pantomima: Co umí maminka

Povídka: Proč maminka Adámka nechce

Výroba: - kytičky pro maminku z barevného papíru

- Přáníčka pro maminku
- Vějířek pro maminku (z vystřižených srdíček různých barev, proděravění ve spodní části a svázané mašlí)
- Kresba maminky

Den dětí, jejich svátky a narozeniny

Činnosti:

Kresba: Můj nejlepší kamarád – barevnou křídou

Hra: Poznej svého kamaráda – děti zavřou oči a jedno dítě promluví, poté skloní hlavu a ostatní hádají, který kamarád promluvil.

Báseň: Svátek

Všechna jména v kalendáři,
den co den se střídají,
právě dnes má jméno září,
hádej, jak mi říkají?

Narozeniny

Každý rok je na mém dortu,
o světýlko více,
šťěstí, že mám hodně síly,
sfouknout všechny svíce.

-Příprava soutěží na zahradě MŠ

-Pro oslavence připravíme slavnostně ozdobenou židličku

Povídka: Ijáček má narozeniny

Letnice

Báseň: Otevírání studánek

Léto

Podívej se, milá této,
už se blíží krásné léto.
Až zas bude tepla více,
budem plavat převelice.
Budem plavat prsa, znak,
ať jsme silní jako drak.

- Pampeliška
- Kapky

Píseň: Léto

U studánky
Kolik je na světě moří

Výroba:- větrníků

- Motýlů – pomocí otisku temperové barvy z jedné poloviny papíru na druhý a následné domalování
- Upletení věnečku z lučních květin

Poslech: Vltava

Hra: Všechno lítá co peří má

- Na kukačku
- Na barevné kytky – po herně jsou rozložené barevné papíry nebo stuhy. Děti je na pokyn pani učitelky sbírají a vytváří z nich květinu (mohou být vytvořeny dvojice nebo jednotlivě).

Rozpočítadlo: U potoka roste kvítí

Loučení s předškoláky

Činnosti:

- Otisky ruky všech dětí z MŠ na trička
- Příprava táboráku na zahradě MŠ
- Návštěva kouzelníka v MŠ

Skládání slova: škola, prázdniny

Píseň: Zpívejme si

Holka modrooká

Báseň: Školka

Hra: Zlatá brána

Pout'

Činnosti:

Výroba: Kolotoče z tvrdého papíru (budeme potřebovat tvrdý papír, menší a větší korkovou zátku, připínáček, lepidlo a nůžky)

Báseň: Kolotoč

Kolo, kolo, kolotoč
jen se točí, neví proč.
Točíme se do kolečka,
zamáváme na chlapečka.
Až se trochu povozíme,
pak kolotoč zastavíme.

Píseň: To je zlaté posvícení

Hra: Kolo, kolo mlýnský

Hop a skok – děti stojí v kruhu, tleskají do rytmu a zpívají: hop a skok, tlesk a dup, otoč se Verunko, otoč se šup. Na jméno dítěte se otočí cílem z kruhu a hra pokračuje, dokud se všechny děti neotočí ven z kruhu.

Dary země – sklizeň

Činnosti:

Výroba: - Draka z papíru – potřebujeme barevný papír, provázek, kousky krepového papíru, lepidlo, fixy

- Housenky – při vycházce sbíráme spadlé listy, které napichujeme na větev. Ve školce vyrobíme z papíru hlavu, kterou připevníme k větvi. Dokreslíme obličej housence a tykadla.
- Podzimníček
- Barevné otisky listů
- Bramborová tiskátka
- Bramborácci – panáčky vytvořené z brambor, špejlí, kousků látek
- Navlékání korálek z šípků nebo jeřabin
- Malba stromu a nalepování např. jablíček z mačkaného krepového papíru

Báseň: Jablíčko se kutálelo

Švestka

Hruška

Bedla

Muchomůrka

Podzim

Slunéčko zachází za hory,

pasáci pečou brambory.

Slunéčko zachází za kostel,

pasáci lezou na postel.

Píseň: Brambory (brambory, brambory, to je strava naše....)

Švestka (píseň doplněná pohybem – Děda dřímá na židli...)

Listopad

Šel zahradník

Šla Nanyňka pro zelí

Dramatizace pohádky: O červené řepě

Dušičky a Halloween

Činnosti:

čtení: - pohádky „Hřbitov se jen zdá smutný“

- Úryvku z knihy Babička (kapitola 11)

Hra: Na tichou poštu

Výroba:- Vydlabané dýně

- Halloweenského lampiónu
- Strašidýlka
- Netopýru z černého papíru
- Pavoučka s pavučinou

Píseň: Listopad

Návštěva hřbitova

Svatý Martin

Činnosti:

Kresba: Bílý kůň – např. uhlem

Výroba: - kůň z korků (potřebujeme korky různých velikostí, ohebný drátek)

- Kůň z ponožky (potřebujeme ponožku, vatu, vlnu, provázek, oči a fixy)
- Lampička ze sklenic (sklenice polepíme kousky látek, nebo listy a stuhami)
- Podkovičky (potřebujeme tvrdnoucí modelovací hmotu, vykrajovátko)

Píseň: Na svatého Martina

Já mám koně

Když se zamiluje kůň

Hádanky

Mikuláš

Činnosti:

Výroba: - Mikuláš, čert a anděl z ruliček od toaletního papíru

- Mikuláš, čert a anděl ze zavařovacích sklenic (potřebujeme barevné papíry, sklenice 3 ks, nůžky, průsvitnou lepící pásku, černý fix, stuhu na balení dárků – černou, červenou a zlatou, malé svíčka a sirky)
- Anděla (potřebujeme čtvrtku, zlaté třpytky, lepidlo, bretonové barvy, nůžky, černý fix a šablonu)

Kresba: Jak asi vypadá peklo?

Pohybová hra: Peklo

Čert

Čerti buší na vrata

Báseň: Přišel k nám čert s Mikulášem

Mikuláš ztratil plášť

Na Mikuláše

Písně: Čerti v pekle

Kolíbala bába čerta

Pohádka: Čerta a Káča

S čerty nejsou žerty

Advent a Vánoce

Činnosti:

Výroba: - adventního věnce z chvojí

- Adventního kalendáře z krabiček od sirek
- Zvoneček z papíru (potřebujeme celý černý pepř, zlatý sprej, lepidlo, mašle)
- Vánoční přáníčko z papíru
- Svícínek z jablka
- Papírové řetězy z barevného papíru

Hra: Kde zvoní zvoneček

Na vánoční poštu – děti stojí v prostoru třídy. Učitelka přijde k dítěti a zašeptá mu do ucha např. Narodil se Ježíšek. Poté si dřepne na místo dítěte, kterému šeptala poštu. Dítě šeptá zprávu dalšímu dítěti do ucha a mění sis dítětem místo.

Báseň: Těšení

Před Vánocemi

Už jsou tady Vánoce

Zimní dopis

Poděkování

Děkuji ti za kočárek,

za panenku, za knížku.

Potěšil mě každý dárek.

Děkuji ti, Ježíšku.

Na stromečku

Prskavka prská,

určitě nás nechválí.

Obrali jsme čokoládu,

ozdoby tam nechali.

Píseň: Vánoční stromeček

Rolničky

Veselé Vánoce

Nesem Vám noviny

Štědrej večer nastal

Jak jsi krásné neviňátko

Veselé vánoční hody

Půjdem spolu do betléma

Stojí vrba košatá

4 ZÁVĚR

Cílem mého výzkumu bylo zjišťování rozdílů v prožívání tradic a slavností v mateřských školách ve městě a na vesnici.

Při vyhodnocování otázek v dotazníku souhlasím s učitelkami, které jsou spokojené s tím, jak jsou tradice v RVP PV zastoupeny. Myslím si, že záleží pouze na pedagogovi, jakou formou dětem tradici představí a splní požadavek, aby propojil všechny vzdělávací oblasti. Tradice a oslavy se samozřejmě liší i podle oblasti, ve které se mateřská škola nachází. Například ve znojemském kraji bylo v dotazníku odpovězeno, že ve školách děti seznamují s oslavou „vinobraní“, s touto slavností nejsou děti např. ve středočeském kraji seznámeny.

Mezi tradice se v současné době objevují také tradice převzaté z Ameriky (např. svátek svatého Valentýna). Z výzkumu je ale zřejmé, že školky tento svátek moc nezařazují. Myslím si, že při zařazování tradic má velký vliv, kdy se tradice nebo slavnost nachází v kalendáři. Například Nový rok je podle mého výzkumu také málo zařazen z důvodu, že všechny školky v tento den jsou uzavřeny.

Při vyhodnocení všech otázek dotazníku jsem zjistila, že školky ve městě děti neseznamují se všemi tradicemi, jako mateřské školy na vesnici. Myslím si, že je to tím, že mateřské školy ve městě nemají takovou možnost, jako na vesnici. Přece jenom děti v mateřské škole na vesnici mají větší možnosti se s tradicí seznámit osobně a prožít si ji. Historii tradic dětem přibližujeme hravou formou a prožitkovým učením, které v dětech zanechá nejvíce vzpomínek, než dětem o tradici jen číst z knih.

Co se týče slavností v mateřských školách, jsem dle výzkumu zjistila, že jak mateřské školy ve městě, tak na vesnici zařazují do svého programu přibližně stejné. V mateřských školách jsou jen nepatrné rozdíly, převážně se liší jen názvem slavnosti. Na tom, aby si děti tradici nebo slavnost zapamatovali, mají velký vliv samozřejmě i rodiče, kteří by k tomu měli děti vést. Překvapilo mě, jak málo se rodiče zapojují k přípravě tradic a oslav v mateřských školách.

5 PŘEHLED POUŽITÉ LITERATURY

- 1) Horová, L.: *Ve školce je bezva*. Praha, Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-694-0
- 2) Kuka, P.; Vindruška, J.: *Hovory a hrátky se zvyky a svátky*. Praha, Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-696-4
- 3) Opravilová, E.; Gebhartová, V.: *Rok v mateřské škole*. Praha, Portál, 2003
- 4) Otto, J.: *Ottův slovník naučný*. Praha, Paseka: Agro, 2002. ISBN 80-7185-439-5
- 5) Smolíková, K. a spol.: *RVP*. Praha, VÚP, 2004
- 6) Svobodová, E. a kol.: *Vzdělávání v mateřské škole*. Praha, Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9
- 7) Šottnerová, D.: *Adventní čas*. Olomouc, Rubico, 2006. ISBN 978-80-7346-104-1
- 8) Šottnerová, D.: *Jaro*. Olomouc, Rubico, 2006. ISBN 80-7346-074-2
- 9) Šottnerová, D.: *Léto a podzim*. Olomouc, Rubico, 2006. ISBN 80-7346-066-1
- 10) Šottnerová, D.: *Lidové tradice*. Olomouc, Rubico, 2009. ISBN 978-80-7346-096-9
- 11) Šottnerová, D.: *Slavíme s dětmi*. Olomouc, Rubico, 2006. ISBN 978-80-7346-104-1
- 12) Šottnerová, D.: *Vánoce*. Olomouc, Rubico, 2006. ISBN 978-80-7346-090-7
- 13) Šottnerová, D.: *Velikonoce*. Olomouc, Rubico, 2006. ISBN 978-80-7346-059-9
- 14) Šottnerová, D.: *Zima*. Olomouc, Rubico, 2006. ISBN 80-7346-059-9
- 15) Vašků, Z.: *Velký pranostikon*. Praha, Academia, 2002. ISBN 80-200-0984-1
- 16) Vondrušková, A.: *Svátky a významné dny v programu MŠ*. Praha, RAABE, 2007. ISBN 80-86307-32-8
- 17) Fišarová, J. Martinovo poselství. *Informatorium*. 2005, roč. 12, č. 9, s. 12. ISSN 1210-7506
- 18) Internetové zdroje:
 - Tradice. In: *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]. [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Tradice>
 - Slavnost. In: *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]. [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Slavnost>
 - CHRUDIMSKÝ DENÍK. *Deník.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: http://chrudimsky.denik.cz/kultura_region/fotogalerie-morena-skoncila-v-chrudimce20110411.html
 - ŘEHŤAČKA. *Kytary.cz* [online]. [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: <http://kytary.cz/resources/p/s/60/766291.jpg>
 - TV 24. *Česká televize.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/53339-dnes-vecer-vypukne-tradicni-paleni-carodejnic/>

- ŽĎÁRSKÝ DENÍK. *Deník.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-03-10].

Dostupné z: http://zdarsky.denik.cz/zpravy_region/svaty-martin-zavital-do-trech-studni20111113.html

- BLOG. *Deník.cz* [online]. 2009 [cit. 2012-03-10].

Dostupné z: <http://hribal.blog.denik.cz/c/110295/Martin-prijel-na-bilem-koni.html>

- TV 24. *Česká televize.cz* [online]. 2009 [cit. 2012-03-20].

Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kalendarium/39446-vecer-stedrehodne-predstavuje-zacatek-oslavy-narozeni-pane/>

- MATEŘSKÁ ŠKOLA. *Msmozaikaji.cz* [online]. [cit. 2012-03-24].

Dostupné z: <http://www.msmozaikaji.cz/udlouhesteny/fotogalerie/21.html>

6 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 - Tradice a svátky ve fotografiích

Příloha č. 2 - Odlévání olova

Příloha č. 3 - Dárky (kdo naděluje)

Příloha č. 4 - Koledy

Příloha č. 5 - Dotazník

Zdroj: vlastní zdroj

Masopustní průvod

Zdroj: vlastní zdroj

Zdroj: vlastní zdroj

Karnevalové kostýmy

Zdroj: vlastní zdroj

Zdroj: http://chrudimsky.denik.cz/kultura_region/fotogalerie-morena-skoncila-v-chrudimce20110411.html

Vynášení zimy (Moreny)

Zdroj: vlastní zdroj

Pomlázka

Zdroj: <http://kytary.cz/resources/p/s/60/766291.jpg>

Řehtačka

Zdroj: vlastní zdroj

Čarodějnice

Zdroj: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/53339-dnes-vecer-vypukne-tradicni-paleni-carodejnic/>

Pálení čarodějnice

Zdroj: vlastní zdroj

Máj

Zdroj: vlastní zdroj

Stavění májky

Zdroj: vlastní zdroj

Čištění studánky

Zdroj: vlastní zdroj

Čištění studánky

Zdroj: vlastní zdroj

Vydlabané dýně

Zdroj: http://zdarsky.denik.cz/zpravy_region/svaty-martin-zavital-do-trech-studni20111113.html

Martin na bílém koni

Zdroj: <http://hribal.blog.denik.cz/c/110295/Martin-prijel-na-bilem-koni.html>

Zdroj: vlastní zdroj

Mikuláš, čert a anděl

Zdroj: vlastní zdroj

Zdroj: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kalendarium/39446-vecer-stedreho-dne-predstavuje-zacatek-oslavy-narozeni-pane/>

Pouštění lodiček

Zdroj: <http://www.mszoaikaji.cz/udlouhesteny/fotogalerie/21.html>

Zdroj: vlastní zdroj

Zdroj: vlastní zdroj

Narozeniny

Zdroj: vlastní zdroj

Narozeninové dorty

Zdroj: vlastní zdroj

Odlévání olova

Sada na odlévání olova – vánoční věštění

Lití olova patří mezi starodávne štědrovečerní tradice. S jeho pomocí se naši předkové pokoušeli nahlédnout do budoucnosti a odhadnout, co jim přinese příští rok.

Zkuste oprášit krásný starý zvyk a v záři vánočního stromku rozpustit několik kousků olova. Roztavte je v odlivce a vlijte do dřevěné či kovové nádoby, naplněné studenou vodou. Než nalijete olovo, můžete odříkat krátkou modlitbou či položit otázku, na niž si přejete znát odpověď. Po pěti minutách se na hladině vytvoří olověné obrazce. Opatrně je vyjměte a ony pro vás odhalí tajemství budoucnosti.

Postup:

1. Do kovové nádoby s dřevěnou rukojetí dejte olůvka a roztavte je nad plamenem.
2. Když je kov roztavený, můžeme přikročit k lití. Do kovové nebo dřevěné nádoby nalijeme studenou vodu a kov do ní opatrně lijte. Pozor, roztavené olovo nesmíte lít z výšky! Odlivku s olovem dejte co nejbližší k vodní hladině teprve potom odlévejte její obsah do vody.
3. Po pěti minutách olovo ztuhne. Vyjměte odlité kousky a začněte s věštěním.

Co vám prozradí odlivky?

Čáry: - rovné – spokojený a poklidný život

- klikaté – nejasnosti, zmatky, cestování, duševní zmatky

Srdce: - dvě srdce – milenecký vztah

- několik menších – láska k dětem

- přerušované – vztah založený na fyzické přitažlivosti

Zvířata: - savci – pomáhejte slabším a potřebnějším a budete odměněni

- ptáci – čekejte důležitou zprávu

- ryby – měli byste více mlčet

- plazi – dobře si ohlídejte, kdo je váš přítel

Strom: - s bohatým větrovím – skvělá budoucnost

- polámané – nemoc

Keře: malý finanční zisk nebo dědictví

Hvězdy: štěstí a zdar v každé činnosti

Kometa s ocasem: velké životní změny

Květiny: láska a štěstí v rodině

Nádoba: bohatství nabudete jen vlastní prací. 4ím je nádoba větší, tím lepší máte vyhlídky.

Dárky (kdo naděluje)

Kdo, kde naděluje např.:

Santa Claus – USA, Irsko a některé asijské země

Sinterklaas – Holandsko (5. Prosince)

Skřítek Misen – Norsko

Příhrbí trpasličí dědeček Jultombe – Švédsko

Děda Koleda – Bulharsko

Jezus – Chorvatsko

Svjatij Nikolaj – Srbsko, Zakarpatská Ukrajina

Děda Mráz – Rusko, Ukrajina

Hoteišó – Japonsko

Weinachtsmann – Německo, Rakousko

Niño Dios – Kolumbie

Papa Noel – Španělsko

Father Christmas – Velká Británie

Koledy

Příloha č. 20

STOJÍ VRBA KOŠATÁ

1. Sto-jí vr-ba ko-ša-tá, hej hej, ko-le-da, na ní ko-za ro-ha-tá, hej hej, ko-le-da.
2. Přišel na ni kmotr vlk, hej hej, koleda, natahoval dlouhý krk, hej hej, koleda.
3. Paní kmotra, pojd' dolů, hej hej, koleda, a já dolů nepůjdu, hej hej, koleda.
4. Ty máš velký zubiska, hej hej, koleda, natáh bys mně kůžiska, hej hej, koleda.

DĚDEČKU, DĚDEČKU, KOLEDA

Dě-deč-ku, dě-deč-ku, ko-le- da. Dej-te mi vo-ří-šek ne-bo dva.

Ne-dá-te-li vo-ří-šek, pro-vr-tám vám ko-ží-šek. Dě-deč-ku,

dě-deč-ku, ko-le- da.

Dobrý den, jmenuji se Marie Humešová a jsem studentkou třetího ročníku pedagogické fakulty na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Vyplněním tohoto dotazníku, který je anonymní, mi pomůžete při zpracování praktické části v bakalářské práci.

Při vyplňování dotazníku doplňte, nebo zakroužkujte odpověď, která odpovídá Vaší MŠ.

1. V jakém kraji (popř. okrese) se nachází Vaše MŠ?

.....
.....

2. Nachází se Vaše MŠ:?

- a) Na vesnici
- b) Ve městě

3. Myslíte si, že v RVP PV jsou tradice dostatečně zastoupeny?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Mohly by být více zastoupeny

4. Které tradice a oslavy s dětmi v období „Jara“ zařazujete?

- a) Masopust
- b) Karneval
- c) Velikonoce
- d) Pálení čarodějnic
- e) Setkání s duchodci
- f) Jiné

.....
.....
.....

5. Které tradice a oslavy s dětmi v období „Léta“ zařazujete?

- a) Máj
- b) Den matek
- c) Den dětí
- d) Loučení s předškolákem
- e) Pout'
- f) Jiné

.....
.....
.....

6. Které tradice a oslavy s dětmi v období „Podzimu“ zařazujete?

a) Dary země (sklizeň)

- Dožínky
- Dočesná
- Vinobraní
- Len a konopí
- Brambory
- Řepa
- Kukuřice
- Ovoce a zelenina

b) Posvícení

c) Dušičky

d) Jiné

.....
.....
.....

7. Které tradice a oslavy s dětmi v období „Zimy“ zařazujete?

a) Svatý Martin

b) Advent

c) Svatá Barbora

d) Svatý Mikuláš

e) Vánoce

f) Nový rok

g) Tři králové

h) Svatý Valentýn

i) Jiné

.....
.....
.....

8. Spolupracují rodiče dětí s MŠ?

a) Ano

b) Ne

c) Málo

d) Jiné

.....
.....

9. Zapojují se rodiče do příprav oslav v MŠ?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Málo
- d) Jiné

.....
.....

10. Zapojují se rodiče do přípravy tradic v MŠ?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Málo
- d) Jiné

.....
.....

11. Označte písmenem R (jako rodiče) tradice a oslavy (uvedené v bodech dotazníku 4-7), kterých se účastní rodiče.

.....
.....
.....
.....

12. Účastní se tradic a oslav i jiný subjekt (obec, policie, hasiči ...atd.).

- a) Ne
- b) Ano

(který).....
....

- c) Jakých tradic (oslav)

.....
.....
.....

Děkuji vám za trpělivost při vyplnění dotazníku!!!!